

**Чорноморський національний університет імені Петра Могили
навчально-науковий медичний інститут
кафедра терапевтичних дисциплін**

**«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри терапевтичних
Дисциплін**

_____ (під) Максим

Зак

“ _____ “ 2024 року

615.8:616.28-053.2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти магістр
за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія»
зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія
за спеціалізацією 227.01 Фізична терапія

**На тему :Корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху методами
фізичної реабілітації.**

Виконав:

Здобувач VI курсу, групи 681

Шарковський Олександр

Олександрович

_____ (під)

Науковий керівник

к.мед.н., доцента, доцента

кафедри терапевтичних дисциплін

Ворохта Юрій Миколайович

_____ (під)

Храмцов Д.М

Рецензент:

к.мед.н., доцента, доцента кафедри

терапевтичних дисциплін

_____ (під)

Засвічую , що в цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань
Здобувач _____ (під)

Миколаїв – 2024

АНОТАЦІЯ

Шарковський О.О. Корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації – Магістерська робота зі спеціальності 227Фізична терапія, ерготерапія – Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, Миколаїв, 2024.

В магістерській роботі проаналізовані особливості фізичного розвитку, фізичного здоров'я і рухової активності дітей з порушеннями слуху різного ступеня. Висвітлено засоби фізичної реабілітації дітей з вадами слуху. Подано методики, які сприяють розвитку й корекції моторики та психофізичних якостей дітей шкільного віку з вадами слуху в процесі фізичного виховання. Також подано класифікації глухоти, особливості розвитку рухового аналізатора у глухих дітей, визначено роль рухливих ігор у корекційно-педагогічному процесі фізичного виховання для даної категорії дітей, складені орієнтовні комплекси спеціальних вправ та висвітлена методика підбору рухливих ігор для глухих дітей молодшого шкільного віку.

Застосування схеми комплексної реабілітації дозволяє покращити моторну координацію, спритність та рівновагу адаптуючи дітей до взаємодії з однолітками та навколишнім середовищем.

Ключові слова: фізична реабілітація, діти, порушення слуху, корекція порушень.

ABSTRACTS

Sharkovskyi O.O. Correction of motor development of children with hearing impairment by methods of physical rehabilitation - Master's thesis in specialty 227Physical therapy, ergotherapy - Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2024.

The master's thesis analyzes the peculiarities of physical development, physical health and motor activity of children with hearing impairment of varying degrees. The means of physical rehabilitation of children with hearing impairments are highlighted.

Methods that contribute to the development and correction of motor skills and psychophysical qualities of school-age children with hearing impairments in the process of physical education are presented. The article also presents classifications of deafness, peculiarities of motor analyzer development in deaf children, determines the role of outdoor games in the correctional and pedagogical process of physical education for this category of children, compiles indicative sets of special exercises and highlights the methodology for selecting outdoor games for deaf children of primary school age.

The application of the scheme of complex rehabilitation allows to improve motor coordination, dexterity and balance by adapting children to interaction with peers and the environment.

Key words: physical rehabilitation, children, hearing impairment, correction of disorders.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	10
1.1. Порушення слуху дітей як сучасна соціальна проблема.....	10
1.2. Роль фізичної реабілітації у корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху.....	25
1.3. Рухливі ігри як метод корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху.....	36
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РУХОВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ВАДАМИ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	49
2.1. Організація досліджень рухового розвитку дітей з порушенням слуху.....	49
2.2. Методи фізичної реабілітації для корекційної роботи рухового розвитку дітей із вадами слуху.....	59
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА ОТРИМАНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ.....	68
3.1. Результати корекційної роботи з дітьми контрольної групи.....	68
3.2. Практичні рекомендації корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації за отриманими результатами.....	76
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	91

ВСТУП

Постановка наукової проблеми та її значення. Згідно із загальновідомими даними, ураження функції слухового аналізатора у дитини призводить до цілої низки вторинних відхилень і, передусім, – до затримки у мовному розвитку. Мова виступає засобом взаємозв'язку з навколишнім світом, і вирішення даної проблеми на сьогодні полягає у подальшій необхідності утримання та навчання таких дітей у спеціальних дитячих установах, а надалі – залучення їх до трудової діяльності з урахуванням особливостей слуху та мови [1].

Головне те, що порушення такого зв'язку призводить до зменшення обсягу одержуваної інформації, що позначається на розвитку всіх пізнавальних процесів дитини і тим самим впливає, насамперед, на оволодіння всіма видами рухових навичок [5].

Особливості рухової діяльності дітей глухих та з різними дефектами слуху породжуються цілим комплексом причин, першорядними з яких є порушення функцій окремих систем організму.

Здоров'я кожної людини, незалежно від статі і віку, що визначає повноцінність нашого суспільства, невід'ємним компонентом у турботі про яке є здоровий спосіб життя та його структурна складова – раціональна рухова активність [4].

Рух – одне з основних умов існування живого світу, прогресу у формуванні становлення та розвитку. Обмеження людини, і особливо дитини, у цій природній потребі призводить до поступової втрати їм значень своїх природних задатків, функціональних та морфологічних змін в організмі і, як наслідок – зниження тривалості життя [2].

Аналіз досліджень із цієї проблеми. За даними зарубіжної та вітчизняної літератури, останніми роками значно збільшується кількість дітей та підлітків,

які мають різні порушення розвитку. При цьому серед дітей з обмеженими можливостями за показниками стану здоров'я значну категорію складають діти з різними порушеннями слуху. Проведені масові дослідження показали, що 2–3 % людей у світі мають значно виражену ваду слуху [5].

Повноцінний розвиток дітей та підлітків, які мають порушення слуху, неможливий без знання та врахування основних проблем організації та здійснення їх рухової діяльності, спрямованої не лише на забезпечення необхідного рівня фізичного розвитку, а й корекцію відхилень різних сфер формування дитини [5].

У численних роботах з цього питання вказується на важливість ролі вестибулярного апарату у розвитку рухової діяльності дітей із порушеннями слуху. Так, Н. Л. Надєїна [6] з допомогою спеціального дослідження виявила різні прояви вестибуляторної дисфункції у 62% дітей, які мають порушення слуху. Встановлені дані підтверджують той факт, що патологічний процес у слуховому аналізаторі змінює не лише функції вестибулярного апарату, але й кінестезичного аналізатора, який також визначає особливості рухової діяльності людей із порушеннями слуху [6].

З точки зору фізіології, про стан рухової сфери можна судити за даними досліджень у галузі неврології. У роботах Н. І. Букуна [3] встановлено, що у 64 % людей з порушеннями слуху були різкі зміни характеру рефлексорного відповіді, а 43 % обстежених відзначалося невиражене зняття гальмівного впливу кори мозку [3].

Діти та підлітки з порушеннями слуху мають свої відмінні особливості фізичного та функціонального розвитку, що, у свою чергу, обумовлює прояв рівня їхньої рухової діяльності. Серед дітей та підлітків з дефектами слуху найчастіше трапляються випадки порушення постави, сколіоз, сутулість, плоска грудна клітка, крилоподібні лопатки, плоскостопість.

Показники фізичного розвитку таких дітей (зростання, вага тіла, коло грудної клітки, життєва ємність легень, сила м'язів спини, живота та клітини) також мають відмінності від показників тих, щочують однолітків [4].

Найбільш помітні у дітей та підлітків з дефектами слуху порушення моторики. У техніці виконання циклічних рухів є відхилення: при ходьбі спостерігається човгання ходу, біг виконується на напівзігнутих ногах при дуже малій амплітуді рухів рук та незначному нахилі тулуба; рухи самі собою позбавлені пластичності; дії неточні. Недоліки в рівновазі та діяльності вестибулярного аналізатора призводять до пристосувальних реакцій у статиці та моториці: широка постановка ніг при ходьбі та бігу, посилення плоскостопості, збільшення вигнутості хребта [4].

Розвиток такої життєво важливої якості, як швидкість руху у дітей із порушеннями слуху, також відстає від результатів тих, хто чує, особливо швидкість рухової реакції та одиночного руху [1].

Фахівці спостерігали відставання у розвитку рухової пам'яті та зниження здатності зберігати рівновагу як статично, і динамічно [1].

Низькі показники фізичного розвитку дітей та підлітків з порушеннями слуху визначають відхилення в діяльності серцево-судинної системи: виражена тахікардія та аритмія, гіпотонія, гіпертонія, синдром серцевої недостатності, стенокардія. Порушується функція системи дихання: диспропорція в обсязі та екскурсії грудної клітки, підвищення частоти дихання, зниження життєвої ємності легень, дискоординація дихання та ритму мовлення [1; 5].

Отримані результати багаторічних досліджень свідчать, що глухим дітям і з різними дефектами слуху властиві різноманітні порушення рухової діяльності, серед яких слід виділити найбільш характерні:

- порушення точності координації рухів, особливо при оволодінні навичками ходьби, бігу, метання і т. д.;
- уповільнене оволодіння руховими навичками;

- труднощі збереження статистичної та динамічної рівноваги;
- відносно низький рівень розвитку орієнтування у просторі;
- зниження швидкості та темпу виконання складних рухових дій;
- низький рівень фізичної підготовленості та розвитку рухових якостей [4].

Об'єкт дослідження. Процес корекції координаційних здібностей дітей, які мають порушення слуху методами фізичної реабілітації.

Предмет дослідження. Зміст комплексів фізичних вправ та ігор на заняттях реабілітаційного фізичного виховання, вкладених у програму реабілітації координаційних здібностей дітей із вадами слуху.

Метою дослідження є: виявлення дієвих засобів фізичної реабілітації, за для забезпечення коректного та всебічного фізичного розвитку дітей з вадами слуху.

Завдань дослідження. З усього вищевикладеного, нами сформульовані завдання дослідження:

- провести аналіз даних науково-методичної літератури та інформаційних ресурсів мережі інтернет щодо особливостей рухової діяльності дітей та підлітків з порушеннями слуху;
- узагальнити вітчизняний та світовий досвід щодо обліку проблематики рухової діяльності дітей з порушеннями слуху при організації їхньої рухової сфери;
- провести емпіричне дослідження фізичної реабілітації рухової діяльності дітей з порушеннями слуху;
- підвести підсумки результатів дослідження контрольної групи;
- сформулювати практичні рекомендації для покращення рухової діяльності дітей з порушеннями слуху методами фізичної реабілітації.

Методи та організація досліджень. Для вирішення поставлених завдань дослідження нами використано такі методи, як аналіз та узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури, моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет, контент-аналіз теоретичних та методичних робіт (монографій, навчальних посібників, методичних матеріалів); системний підхід.

Гіпотеза. Підвищення ефективності корекції координаційних здібностей у дітей з порушенням слуху можливе за допомогою комплексів фізичних вправ та ігор на заняттях адаптивного фізичного виховання в рамках реабілітації.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Порухення слуху дітей як сучасна соціальна проблема

Порушення слуху у дітей – сучасна соціальна проблема. Це може бути викликано різними факторами, включаючи вплив гучного шуму, генетичні фактори та певні захворювання. Проблема може мати значний вплив на розвиток дитини, зокрема на її мовні навички, успішність навчання та загальну якість життя. Батькам, педагогам і медичним працівникам важливо знати про ознаки порушення слуху у дітей і вживати відповідних заходів для її усунення.

В Україні проблемою втрати слуху у дітей дослідники займаються вже багато років. Одними з найвидатніших українських дослідників у цій галузі є д-р Наталія Дронова, провідний фахівець з аудіології та логопедії, та д-р Оксана Пасічник, яка провела численні дослідження причин і наслідків втрати слуху у дітей.

На міжнародному рівні також є багато дослідників, які зробили значний внесок у вивчення втрати слуху у дітей. Одним із добре відомих прикладів є доктор Артур Н. Поппер, провідний фахівець у галузі аудіології та професор Мерілендського університету в США. Доктор Поппер провів широке дослідження впливу шуму на слух і розробив нові методи оцінки та лікування втрати слуху у дітей. Іншим прикладом є доктор Браян Мур, який є професором слухового сприйняття в Кембриджському університеті, Великобританія. Доктор Мур провів широке дослідження нейронної обробки звуку та мови та зробив значний внесок у наше розуміння того, як втрата слуху може вплинути на сприйняття та розуміння мови.

Загалом, в Україні та за кордоном є багато дослідників, які працюють над тим, щоб зрозуміти причини та наслідки втрати слуху у дітей, а також розробити нові методи профілактики та лікування цього стану.

Порушення слуху дітей є серйозною соціальною проблемою, яка стосується значної кількості дітей у світі. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, більше 360 мільйонів людей у світі мають порушення слуху, з яких більшість є дітьми та молоддю.[10, с.3]

Порушення слуху можуть бути спричинені різними факторами, включаючи генетичні захворювання, вроджені вади, інфекції, травми та інші медичні стани. При цьому, одним з головних факторів, які спричиняють порушення слуху, є шкідливі звички вагітних жінок, такі як куріння, вживання алкоголю та наркотиків, що може призвести до розвитку вроджених вад слуху у дитини.

Порушення слуху можуть значно впливати на розвиток дитини, її соціальну адаптацію та здоров'я. Діти з порушенням слуху можуть мати труднощі у комунікації, навчанні та соціальній адаптації, що може призвести до розвитку психологічних та соціальних проблем. Крім того, діти з порушенням слуху можуть мати обмежені можливості щодо фізичної активності та спорту, що може негативно впливати на їхнє здоров'я та загальний розвиток.

Одним з ефективних способів попередження порушень слуху є здоровий спосіб життя вагітних жінок. Доцільно проводити роботу з майбутніми матерями та поширювати інформацію про шкідливість куріння, вживання алкоголю та наркотиків на розвиток дитини, які мають вагітні жінки.

Для покращення діагностики та лікування порушень слуху у дітей, необхідно розробляти нові технології та методи лікування, проводити регулярні медичні огляди та скринінги. Крім того, важливо забезпечити доступність кваліфікованих спеціалістів з порушень слуху, таких як лікарі-отоларингологи, аудіологи, логопеди, реабілітологи та інші.

Окрім медичної підтримки, діти з порушенням слуху також потребують психологічної та соціальної підтримки. Необхідно забезпечувати рівні можливості для дітей з порушенням слуху щодо навчання та соціальної

адаптації, зокрема шляхом забезпечення належної підтримки в школі, доступу до спеціальних програм та технологій.

Таким чином, порушення слуху дітей є важливою соціальною проблемою, яка потребує комплексного підходу до її вирішення. Для досягнення успіху у розв'язанні даної проблеми необхідно забезпечити розробку та впровадження програм попередження порушень слуху, доступність медичної та психологічної підтримки, а також соціальну адаптацію та навчання дітей з порушенням слуху. Для досягнення цих цілей необхідно використовувати міждисциплінарний підхід, що охоплює різні галузі науки та практики, такі як медицина, психологія, педагогіка, соціологія та інші.[15, с.114]

Потрібно звернути увагу на важливість формування правильного ставлення до дітей з порушенням слуху в суспільстві. Необхідно забезпечити повне розуміння їхніх особливостей та потреб, а також забезпечити дотримання прав дітей з порушенням слуху. Важливо, щоб дитина могла отримувати всі можливості та ресурси для свого розвитку та інтеграції в суспільство на рівних з іншими дітьми.

Порушення слуху дітей - це соціальна проблема, яка потребує відповідального підходу з боку суспільства. Є необхідність у розвитку міждисциплінарної співпраці між різними галузями науки та практики, щоб забезпечити доступність якісної медичної, психологічної та соціальної підтримки дітям з порушенням слуху та покращення їхнього розвитку та інтеграції в суспільство. Необхідно формувати позитивне ставлення до дітей з порушенням слуху в суспільстві та забезпечувати дотримання їхніх прав для покращення їхнього становища в суспільстві.

Порушення слуху дітей не тільки впливає на їхній розвиток, але також може мати соціально-економічні наслідки для суспільства в цілому. Діти з порушенням слуху можуть потребувати спеціальних програм та послуг, що може становити велике фінансове навантаження на сім'ї та державу. Крім того,

необхідність у спеціальних програмах та послугах може впливати на можливості дітей з порушенням слуху для отримання рівних можливостей у житті.

Тому, для розв'язання проблеми порушень слуху дітей, необхідно виконати ряд завдань. Першим завданням є попередження порушень слуху. Для цього необхідно проводити роботу з вагітними жінками та забезпечувати доступ до якісної медичної допомоги та консультування.

Другим завданням є забезпечення діагностики та лікування порушень слуху у дітей. Для цього необхідно забезпечити доступність кваліфікованих медичних спеціалістів, а також створити програми ранньої діагностики та скринінгу дітей на порушення слуху.

Третє завдання - забезпечення доступу дітей з порушенням слуху до якісної медичної, психологічної та соціальної підтримки. Для цього необхідно забезпечити належну підтримку в школах та інших установах, а також доступ до спеціальних програм та технологій для навчання та розвитку дітей з порушенням слуху.

Загальна мета полягає в покращенні становища дітей з порушенням слуху та забезпечення їм можливості для повноцінного розвитку та інтеграції в суспільство. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечувати розвиток наукових та практичних досліджень, що допоможуть покращити якість медичної та психологічної допомоги, а також розробити нові методики та технології для навчання та соціальної адаптації дітей з порушенням слуху.[26, с.13]

Окрім того, необхідно вести роботу з громадськістю для формування позитивного ставлення до дітей з порушенням слуху та забезпечення повного дотримання їхніх прав. Також важливо забезпечити доступність інформації про порушення слуху та способи його лікування, щоб забезпечити своєчасну допомогу дітям та їхнім батькам.

Загальна мета полягає в тому, щоб забезпечити дітям з порушенням слуху рівні можливості для повноцінного розвитку та інтеграції в суспільство, а також зменшити соціально-економічні наслідки цієї проблеми для суспільства в цілому. З цією метою необхідно здійснювати постійну роботу з попередження та діагностики порушень слуху, покращення доступності медичної, психологічної та соціальної підтримки, розвиток нових технологій та методик, сприяння соціальній адаптації дітей з порушенням слуху, а також формування позитивного ставлення до цієї категорії дітей в суспільстві.

Крім того, важливим є забезпечення доступності якісної психологічної та соціальної підтримки для дітей з порушенням слуху та їхніх сімей. Для цього потрібно створювати спеціальні центри та програми, які забезпечують належну підтримку дітям з порушенням слуху, а також залучати кваліфікованих соціальних працівників та психологів для допомоги дітям та їхнім сім'ям.

Окремою проблемою є недостатня доступність спеціальних програм, технологій та матеріалів для навчання та соціальної адаптації дітей з порушенням слуху. Для забезпечення їхнього повноцінного розвитку та інтеграції в суспільство необхідно забезпечити належний розвиток технологій та методик навчання, а також залучати спеціалістів з відповідним досвідом для навчання дітей з порушенням слуху. Крім того, важливо забезпечувати доступність спеціальних пристроїв, які допоможуть дітям з порушенням слуху отримувати необхідну інформацію та взаємодіяти зі світом.

Наприклад, сучасні аудіотехнології, такі як кохлеарні імпланти та слухові апарати, можуть забезпечити дітям з порушенням слуху доступ до звуків та допомогти покращити їхні можливості для спілкування та навчання. Також важливим є забезпечення доступу до спеціальних програм та технологій для навчання та розвитку дітей з порушенням слуху, таких як система дактилоскопії, яка допомагає дітям відчувати рухи, що супроводжують мову.

Нарешті, важливо проводити роботу з громадськістю та формувати позитивне ставлення до дітей з порушенням слуху. Це може бути забезпечено через здійснення кампаній інформування та освіти громадськості, сприяння участі дітей з порушенням слуху в соціальному житті, та створення безбар'єрного середовища для їхньої інтеграції в суспільство.

Дослідження втрати слуху у дітей зосереджено на широкому діапазоні тем, включаючи причини втрати слуху, вплив втрати слуху на розвиток і якість життя дитини, а також найбільш ефективні методи запобігання та лікування втрати слуху.

Одним з важливих напрямків досліджень є виявлення причин втрати слуху у дітей. Дослідники вивчали роль генетичних факторів, а також факторів навколишнього середовища, таких як вплив гучного шуму, інфекції та певні ліки. Були також проведені дослідження щодо впливу ототоксичних речовин, таких як тютюновий дим, алкоголь і певні ліки, на розвиток слуху дітей у внутрішньоутробному періоді та в ранньому віці.[20, с.17]

Іншим важливим напрямком досліджень є вплив втрати слуху на розвиток і якість життя дитини. Дослідження показали, що діти з втратою слуху піддаються більшому ризику затримки мовлення та розвитку мови, а також труднощів у навчанні. Вони також, як правило, мають більше соціальних та емоційних труднощів, і можуть мати проблеми з самооцінкою та впевненістю в собі.

Що стосується запобігання та лікування втрати слуху, дослідники розробляють нові методи раннього виявлення втрати слуху у дітей, наприклад універсальні програми скринінгу слуху новонароджених. Вони також працювали над розробкою нових і більш ефективних методів лікування втрати слуху, таких як кохлеарні імпланти, які можуть допомогти відновити слух у деяких дітей.

Нарешті, було проведено дослідження щодо використання допоміжних пристроїв і стратегій спілкування, таких як слухові апарати та мови жестів, щоб допомогти дітям із втратою слуху спілкуватися та брати участь у повсякденній діяльності.

Загалом дослідження втрати слуху у дітей тривають і допомагають покращити наше розуміння причин, наслідків і найкращих способів запобігання та лікування цього стану.

Для того, щоб оцінити сучасний стан варто відзначити відкриття минулого.

За минулі роки було зроблено багато важливих відкриттів і досягнень у галузі втрати слуху у дітей. Ось кілька прикладів:

– У 1960-х роках доктор Роберт Д. Теєр з Національного інституту охорони здоров'я США розробив перший успішний кохлеарний імплантат, який з тих пір допоміг багатьом дітям із серйозною або глибокою втратою слуху відновити певний рівень слуху.

– У 1970-х роках доктор Брайан Мур та його колеги з Кембриджського університету, Великобританія, виявили, що нейронна обробка звуків мови в мозку відрізняється у людей із втратою слуху, і це призвело до розробки більш ефективних слухових апаратів.

– У 1990-х роках доктор Артур Н. Поппер, професор Університету Меріленда в Сполучених Штатах, провів дослідження впливу шуму на слух тварин і людей і розробив нові методи оцінки та запобігання спричиненої шумом втрати слуху. .

– У 2000-х роках доктор Наталія Дронова, провідний фахівець з аудіології та логопедії в Україні, розробила нові методи раннього виявлення приглухуватості у дітей та розробила нові програми реабілітації дітей зі зниженим слухом.

– В останні роки дослідники були зосереджені на розробці нових технологій, таких як 3D-друковані вушні та кісткові слухові апарати, а також на дослідженні впливу часу перед екраном і соціальних мереж на здоров'я слуху у дітей.

В даний час проблема втрати слуху у дітей є загальноновизнаною проблемою охорони здоров'я. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), близько 360 мільйонів людей у всьому світі страждають від втрати слуху, включаючи 32 мільйони дітей.

В останні роки зростає усвідомлення важливості раннього виявлення та лікування дітей із втратою слуху. У результаті багато країн запровадили універсальні програми скринінгу слуху новонароджених, які допомагають якомога раніше виявити втрату слуху у немовлят.

У плані лікування найпоширенішим методом є використання слухових апаратів. Кохлеарні імплантати також стають все більш широко використовуваними, особливо для дітей з важкою або глибокою втратою слуху. Крім того, дослідники працюють над розробкою нових технологій, таких як 3D-друковані вушні та кісткові слухові апарати, які потенційно можуть покращити якість життя дітей із втратою слуху.

За статистичними даними, приблизно 1-3 з кожної 1000 дітей народжуються з втратою слуху, а приблизно 6-8% дітей мають певний ступінь втрати слуху. Втрата слуху частіше зустрічається у дітей з малозабезпечених сімей і тих, хто проживає в сільській місцевості.

Загалом, незважаючи на значний прогрес у розумінні та вирішенні проблеми втрати слуху у дітей, все ще існує потреба в подальших дослідженнях і ресурсах, щоб допомогти виявити та лікувати дітей із втратою слуху, особливо в країнах з низьким рівнем доходу та країнах, що розвиваються.

Порушення слуху є поширеною проблемою в Україні, і за оцінками що приблизно 1-2% дітей у країні мають певний ступінь втрати слуху.

За даними МОЗ України, близько 3% новонароджених мають вади слуху. Крім того, кількість дітей із втратою слуху зростає через різні фактори, такі як вплив гучного шуму, інфекції та генетичні фактори.

З метою вирішення цієї проблеми МОЗ України запровадило універсальні програми скринінгу слуху новонароджених у багатьох регіонах країни, а також розробило національну програму реабілітації дітей з вадами слуху. Проте ресурси для охорони слуху обмежені, і існує потреба у більш спеціалізованих центрах для діагностики та лікування втрати слуху у дітей, особливо в регіонах за межами столиці.

Є кілька ознак, які можуть вказувати на порушення слуху у дитини. До них належать:

- Не реагують на звуки або не повертають голову до них.
- Нездатність почути тихі звуки або погано чути в шумному середовищі.
- Труднощі з розумінням мови, особливо в шумному середовищі.
- Затримки мовленнєвого розвитку.
- Складно виконувати інструкції або брати участь у розмові
- Часто просять повторювати речі.
- Труднощі з визначенням джерела звуку.
- Часте збільшення гучності на телевізорі, радіо та інших пристроях.
- Наявність сімейної історії втрати слуху.
- Наявність певних захворювань або вушних інфекцій в анамнезі.
- Піддавшись впливу гучного шуму, ототоксичних речовин або певних ліків

Важливо відзначити, що деякі діти з втратою слуху можуть не виявляти жодних явних ознак, тому важливо регулярно проходити перевірку слуху, особливо в ранньому дитинстві. Якщо у дитини спостерігаються будь-які з

перерахованих вище ознак або якщо є занепокоєння щодо слуху дитини, найкраще проконсультуватися з педіатром або аудіологом.

Порушення слуху у дітей вважається сучасною соціальною проблемою з кількох причин:

– Підвищений вплив гучного шуму: з розвитком технологій діти піддаються впливу більшої кількості джерел гучного шуму, ніж будь-коли раніше, таких як музичні плеєри, відеоігри та багатолюдні середовища. Це підвищує ризик втрати слуху через шум.

– Недостатня поінформованість: багато батьків, педагогів і медичних працівників можуть не знати про ознаки втрати слуху у дітей, що може затримати виявлення та лікування проблеми.

– Вплив на розвиток: порушення слуху у дітей може мати значний вплив на їхній розвиток, зокрема на їхні мовні та мовні навички, навчальну успішність і загальну якість життя. Дітям із втратою слуху може бути важко спілкуватися, виконувати інструкції та брати участь у повсякденній діяльності, що може мати довгостроковий вплив на їхнє самопочуття.

– Обмежений доступ до медичної допомоги: у деяких регіонах, особливо в малозабезпечених і сільських районах, доступ до медичної допомоги та спеціалізованих послуг для дітей із втратою слуху може бути обмеженим, що може ускладнити сім'ям отримання необхідної підтримки.

Порушення слуху у дітей є сучасною соціальною проблемою, яка має значний вплив на розвиток особистості, навчання та соціалізацію дитини. Вона може мати різні причини, включаючи генетичні фактори, ускладнення вагітності, інфекції, травми голови та інші.[24, с.63]

Основні проблеми, які виникають через порушення слуху у дітей, включають:

Затримка мовленнєвого розвитку: Діти з порушенням слуху важко сприймають та розуміють мову, що може призвести до відставання в їхньому мовленнєвому розвитку.

Затримка когнітивного розвитку: Порушення слуху може впливати на когнітивні здібності дитини, такі як пам'ять, увага, мислення та розуміння.

Проблеми з навчанням: Діти з порушенням слуху можуть мати проблеми зі сприйняттям інформації, особливо в гучних середовищах, які можуть призвести до відставання у навчанні.

Соціальна ізоляція: Затруднення спілкування можуть призвести до того, що діти з порушенням слуху можуть відчувати себе відокремленими від своїх однолітків, зазнавати булінгу та мати низьку самооцінку.

Проблеми з психічним здоров'ям: У зв'язку з соціальною ізоляцією та проблемами з навчанням, діти з порушенням слуху можуть розвивати тривожність, депресію або інші психічні розлади.

Для боротьби з цією соціальною проблемою, деякі заходи можуть бути вжиті:

Рання діагностика та інтервенція: Протягом перших місяців життя дитини рекомендується проведення скринінгу на виявлення порушень слуху. Це дозволяє ранньо виявити проблему та розпочати відповідне лікування та корекцію, що зменшує негативний вплив на розвиток дитини.

Апарати для підсилення слуху та когерентні імплантати: Сучасні слухові апарати та когерентні імплантати можуть значно поліпшити слухову функцію дітей з порушенням слуху, дозволяючи їм краще сприймати звуки та мову.

Спеціальні програми та ресурси: Школи та навчальні заклади повинні мати спеціальні програми та адаптовані матеріали для дітей з порушеннями слуху, щоб врахувати їхні особливості та забезпечити їм рівні можливості з однолітками.

Комунікативні стратегії та підтримка сім'ї: Родичам дітей з порушеннями слуху слід навчитися спеціальних комунікативних методів, таких як жести мови, а також отримувати підтримку від спеціалістів, щоб допомогти дитині в адаптації та розвитку.

Сприяння свідомості та освіти: Широке інформування суспільства про проблеми, пов'язані з порушенням слуху у дітей, допоможе зменшити стигматизацію та сприятиме інклюзивності та рівним можливостям для дітей з порушеннями слуху.

Забезпечення правильної діагностики, лікування та підтримки для дітей з порушенням слуху є важливим завданням для сучасного суспільства. Реалізація цих заходів допоможе забезпечити кращі умови для розвитку та соціалізації дітей з порушенням слуху, а також покращить їхню якість життя та самореалізацію.

Міждисциплінарний підхід: Для ефективної підтримки дітей з порушеннями слуху важливо забезпечити співпрацю між лікарями, аудіологами, психологами, педагогами та соціальними працівниками. Це допоможе створити комплексний план дій для кожної дитини та забезпечити найбільш ефективну допомогу.

Законодавча підтримка: Уряди повинні розробляти та впроваджувати закони та політики, спрямовані на підтримку дітей з порушеннями слуху, зокрема забезпечення доступності лікування, освіти та соціальної адаптації.

Волонтерська робота та громадські організації: Громадські організації та волонтери можуть сприяти підтримці дітей з порушенням слуху та їхніх сімей, забезпечуючи інформаційну, психологічну та практичну допомогу.

Навчання професіоналів: Важливо забезпечити високу кваліфікацію фахівців, що працюють з дітьми з порушенням слуху, через спеціальні навчальні програми та підвищення кваліфікації.

Наукові дослідження: Підтримка наукових досліджень у сфері порушень слуху та розробка нових методів лікування та реабілітації сприятиме поліпшенню результатів для дітей з порушенням слуху.

Враховуючи всі ці аспекти, можна зрозуміти, що порушення слуху у дітей є суттєвою соціальною проблемою, яка вимагає комплексного та цілеспрямованого підходу від суспільства, уряду та фахівців. Усім стейкхолдерам слід об'єднати зусилля для забезпечення дітям з порушенням слуху можливості реалізувати свій потенціал, відчувати себе повноцінними членами суспільства та забезпечувати їм якісне життя.

Проведення просвітницьких кампаній, підвищення обізнаності суспільства з питань порушень слуху та сприяння культурі інклюзії та толерантності допоможе зменшити стигму, пов'язану з цими порушеннями, та покращить соціальне ставлення до осіб з порушенням слуху.

Забезпечення доступності ресурсів, таких як спеціалізовані програми навчання, психологічна підтримка та доступ до лікування, допоможе дітям з порушенням слуху розвиватися на рівні зі своїми однолітками та досягати успіхів у житті.

В цілому, розуміння та визнання порушень слуху у дітей як сучасної соціальної проблеми є ключовим для створення ефективних стратегій, спрямованих на забезпечення рівних можливостей, якісного навчання та соціалізації для цієї вразливої групи дітей.

Подальше просування сучасних технологій та наукових досліджень може відкрити нові можливості для лікування та реабілітації дітей з порушенням слуху. Розробка нових методів ранньої діагностики, вдосконалення слухових пристроїв, а також відкриття нових підходів у реабілітації можуть значно покращити якість життя дітей з порушеннями слуху.

Також важливо активно впроваджувати інклюзивні підходи у системі освіти. Це означає не лише адаптацію навчального процесу до потреб дітей з

порушеннями слуху, а й формування у свідомості однолітків та педагогів позитивного ставлення до таких дітей, знищення стереотипів та боротьбу з дискримінацією.

Сприяння спорту та культурним заходам для дітей з порушенням слуху також може мати позитивний вплив на їхнє духовне та фізичне розвиток. Участь у спортивних змаганнях та культурних проектах, адаптованих для дітей з порушеннями слуху, допоможе їм розкрити свій потенціал, розвивати комунікативні навички та зміцнювати віру у власні сили.

Порушення слуху у дітей є сучасною соціальною проблемою, яка вимагає уваги, оскільки вона впливає на розвиток дитини, навчання та соціалізацію. Ось деяка інформація з цієї теми:

- Статистика: Згідно зі статистикою ВООЗ, приблизно 466 мільйонів осіб у всьому світі страждають від порушень слуху, з яких 34 мільйони - діти.
- Причини: Порушення слуху у дітей можуть мати різні причини, включаючи генетичні фактори, проблеми під час вагітності та пологів, інфекційні хвороби, використання ототоксичних ліків та травми.
- Виявлення: Раннє виявлення порушень слуху у дітей є критично важливим, оскільки воно може допомогти забезпечити вчасне лікування та реабілітацію. У багатьох країнах проводяться програми скринінгу новонароджених на виявлення порушень слуху.
- Лікування та реабілітація: Лікування та реабілітація дітей з порушеннями слуху можуть включати апарати для покращення слуху (наприклад, слухові апарати або коглеарні імплантати), розвиток мовлення та мови, а також спеціальні освітні програми.
- Соціальні наслідки: Порушення слуху у дітей може призводити до відставання у навчанні, проблем зі спілкуванням, соціальної ізоляції та низької

самооцінки. Забезпечення доступу до належної допомоги може полегшити соціальне життя та навчання дітей з порушеннями слуху.

– Профілактика: Націлені на профілактику заходи можуть допомогти знизити кількість випадків порушень слуху у дітей. Ось деякі напрямки дій:

– Профілактика інфекцій: Вакцинація проти хвороб, які можуть призвести до порушень слуху (наприклад, кор, паротит, менінгококова інфекція), може знижувати ризик розвитку проблем зі слухом.

– Вагітність та пологи: Оптимальне ведення вагітності, включаючи регулярні медичні огляди, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги під час пологів, а також профілактика та лікування інфекцій у матері, можуть знизити ризик порушень слуху у дитини.

– Безпека довкілля: Зменшення впливу шуму, забруднення отруйними речовинами та забезпечення безпечного довкілля для дітей можуть також знижувати ризик розвитку порушень слуху.

– Відповідна медична допомога: Обережне використання ототоксичних ліків, а також вчасне лікування інфекцій, які можуть впливати на слух, можуть допомогти запобігти порушенням слуху.

– Освіта та підвищення обізнаності: Інформування населення про фактори ризику порушень слуху, важливість раннього виявлення та доступ до лікування можуть сприяти підвищенню рівня здоров'я населення.[11, с.11]

Всі стейкхолдери, включаючи уряд, медичних фахівців, педагогів, громадські організації та сім'ї дітей з порушенням слуху, мають об'єднати свої зусилля, щоб забезпечити цій вразливій групі дітей можливість належного розвитку та повноцінного життя в сучасному суспільстві.

Загалом порушення слуху у дітей – це комплексна проблема, яка потребує комплексного підходу до вирішення. Батькам, педагогам і медичним

працівникам важливо знати про ознаки порушення слуху у дітей і вживати відповідних заходів для її усунення.

Отже, порушення слуху дітей є серйозною соціальною проблемою, яка потребує комплексного підходу та розв'язання на різних рівнях, від попередження до діагностики та лікування, а також психологічної та соціальної підтримки. Важливо забезпечити доступність кваліфікованих медичних спеціалістів, розробити нові технології та методики, що допоможуть покращити якість медичної та психологічної допомоги, а також забезпечити належну підтримку для навчання та соціальної адаптації дітей з порушенням слуху. Важливо також забезпечити розвиток наукових та практичних досліджень, а також проводити роботу з громадськістю для формування позитивного ставлення до дітей з порушенням слуху та забезпечення повного дотримання їхніх прав.

1.2. Роль фізичної реабілітації у корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху.

Велику роль у корекції рухових якостей у дітей зі зниженим слухом відіграє фізична реабілітація. Діти з порушенням слуху часто мають затримку в розвитку своїх моторних навичок, оскільки вони можуть мати труднощі з координацією своїх рухів і їм важко виконувати словесні інструкції.

Фізична реабілітація грає важливу роль у корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Діти з порушенням слуху часто мають проблеми з розвитком рухової координації, рівноваги та м'язової сили, що може призвести до порушень в їхньому фізичному розвитку та затримки в навчанні.

Фізична реабілітація може допомогти дітям з порушенням слуху покращити рухову координацію, розвинути рівновагу та м'язову силу, та

поліпшити їхнє фізичне здоров'я та самопочуття. Завдяки фізичній реабілітації діти з порушенням слуху можуть здобути більшу самостійність у повсякденному житті та бути більш успішними в соціальній та академічній сферах.

Основною метою фізичної реабілітації для дітей з порушеннями слуху є забезпечення повноцінного розвитку рухової сфери, підвищення рівня фізичної активності та зменшення ризику травм та інших ускладнень, пов'язаних з недостатньою руховою активністю. Для цього використовуються різноманітні методи та техніки, зокрема фізичні вправи, масаж, електротерапія, гідротерапія та інші.

Особливу увагу при фізичній реабілітації дітей з порушеннями слуху слід приділяти розвитку рухової координації та рівноваги, а також підвищенню м'язової сили та витривалості. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні фізичні вправи, спрямовані на розвиток рухової координації та рівноваги, такі як гімнастика, йога, пілатес та інші. Доцільним є використання ігрових методик та музичних інструментів для підвищення мотивації дітей та забезпечення ефективності реабілітаційних заходів.

Крім того, фізична реабілітація може допомогти в покращенні здоров'я дітей з порушеннями слуху, зменшенні болю та дискомфорту, зниженні ризику розвитку інших захворювань та покращенні загального самопочуття. Важливо також забезпечувати індивідуальний підхід до кожної дитини з порушенням слуху та враховувати її особливості при виборі методів та технік фізичної реабілітації.

Таким чином, фізична реабілітація є важливою складовою корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Вона допомагає покращити рухову координацію та рівновагу, збільшити м'язову силу та витривалість, підвищити фізичну активність та зменшити ризик ускладнень. Для досягнення кращих

результатів важливо забезпечувати індивідуальний підхід до кожної дитини та враховувати її особливості при виборі методів та технік фізичної реабілітації.

Фізична реабілітація може мати позитивний вплив на соціальну адаптацію дітей з порушеннями слуху. Завдяки покращенню фізичного самопочуття та рухових навичок, діти з порушеннями слуху можуть стати більш активними та самостійними, що сприяє їхній інтеграції в соціальне середовище. Крім того, фізична реабілітація може допомогти зменшити відчуття стигми та ізольованості, які часто супроводжують дітей з порушеннями слуху.

Важливо зазначити, що фізична реабілітація повинна бути комплексною та інтегрованою з іншими методами корекції порушень слуху, такими як логопедична терапія та психологічна підтримка. Тільки в комплексі цих методів можна досягти максимальної ефективності в корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем в розвитку рухової сфери.[19, с.52]

Нарешті, варто зазначити, що фізична реабілітація є важливою не тільки для дітей з порушеннями слуху, а й для дітей з будь-якими іншими порушеннями рухової сфери. Вона може допомогти в покращенні фізичного здоров'я, розвитку моторики та рухової координації, а також зменшенні ризику ускладнень та покращенні якості життя дітей.

У цілому, фізична реабілітація є необхідною складовою корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Вона може допомогти покращити рухову координацію, розвинути рівновагу та м'язову силу, зменшити ризик ускладнень та підвищити фізичну активність, що сприяє соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушеннями слуху в соціальне середовище. Для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та інтегрувати фізичну реабілітацію з іншими методами корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем.

Крім того, важливо забезпечувати індивідуальний підхід до кожної дитини з порушенням слуху та враховувати її особливості при плануванні та

проведенні фізичної реабілітації. Також слід пам'ятати про значення ранньої діагностики та початку реабілітації, щоб максимально покращити розвиток рухової сфери дітей з порушеннями слуху.

Важливо також звернути увагу на необхідність підтримки батьків дітей з порушенням слуху. Батьки можуть допомогти в організації та проведенні фізичної реабілітації, сприяти збереженню мотивації дитини, а також забезпечувати їй позитивне емоційне середовище, необхідне для успішної корекції рухової сфери.

У цьому контексті фізична реабілітація має важливе значення як складова корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Вона може покращити фізичне самопочуття, розвинути моторику та рухову координацію, зменшити ризик ускладнень та підвищити фізичну активність, що сприяє соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушеннями слуху в соціальне середовище. Для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та інтегрувати фізичну реабілітацію з іншими методами корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем.

Крім того, важливо забезпечувати доступність фізичної реабілітації та інших методів корекції порушень слуху для всіх дітей з порушеннями слуху незалежно від їхнього фінансового стану та місця проживання. Для цього можуть використовуватися різноманітні програми підтримки, гранти та інші ініціативи, що сприяють забезпеченню доступності різних видів медичної та соціальної допомоги.

Фізична реабілітація може покращити рухову координацію та рівновагу, зменшити ризик ускладнень та підвищити фізичну активність, що сприяє соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушеннями слуху в соціальне середовище. Для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та інтегрувати фізичну реабілітацію з іншими методами корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем. Крім

того, важливо забезпечувати індивідуальний підхід до кожної дитини з порушенням слуху та враховувати її особливості при плануванні та проведенні фізичної реабілітації. Не менш важливою є підтримка батьків дітей з порушенням слуху, яка допоможе в організації та проведенні фізичної реабілітації, сприятиме збереженню мотивації дитини та позитивного емоційного середовища.[27, с.111]

У цілому, фізична реабілітація має великий потенціал у покращенні рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Вона не тільки допомагає покращити фізичне самопочуття та рухову координацію, але й сприяє соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушеннями слуху в соціальне середовище. Для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та інтегрувати фізичну реабілітацію з іншими методами корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем.

Терапія може допомогти дітям із втратою слуху покращити їх загальну та дрібну моторику, рівновагу, координацію та загальний фізичний розвиток. Фізична терапія також може допомогти дітям розвинути загальну моторику, наприклад повзання, ходьбу, біг і стрибки, а також дрібну моторику, наприклад хапання предметів і маніпулювання маленькими іграшками.

Фізична терапія також може допомогти дітям із втратою слуху покращити поставу, що може допомогти зменшити ризик падінь і травм. Крім того, фізична терапія може допомогти дітям покращити їхню витривалість, силу та гнучкість, що може допомогти їм більш повно брати участь у своїй повсякденній діяльності.

Фізична терапія також може допомогти дітям із втратою слуху покращити усвідомлення свого тіла та простору, що може допомогти їм більш ефективно орієнтуватися в навколишньому середовищі та зменшити ризик нещасних випадків.

Фізична терапія має кілька переваг, коли мова йде про допомогу дітям із втратою слуху в покращенні їх моторики та фізичного розвитку:

- Покращує моторику: фізична терапія може допомогти покращити велику та дрібну моторику, рівновагу, координацію та загальний фізичний розвиток дітей із втратою слуху.

- Зменшує ризик падінь і травм: фізична терапія може допомогти дітям покращити поставу та усвідомлення тіла, що може знизити ризик падінь і травм.

- Покращує витривалість і силу: фізична терапія може допомогти дітям покращити їхню витривалість, силу та гнучкість, що може допомогти їм повніше брати участь у повсякденній діяльності.

- З урахуванням індивідуальних потреб: фізіотерапія зазвичай проводиться індивідуально, що дозволяє терапевту скласти план лікування, адаптований до конкретних потреб і можливостей дитини.

- Можна проводити в групах: фізичну терапію також можна проводити в групах, що може бути веселим і соціальним способом для дітей навчатися та вдосконалювати свої рухові навички.

Однак фізіотерапія також має деякі недоліки:

- Вартість: Фізична терапія може бути дорогою, особливо якщо вона не покривається страхуванням.

- Забирає багато часу: фізична терапія може забирати багато часу та може вимагати багаторазових зустрічей, що може бути важко для сімей із напруженим графіком.

- Може бути фізично важким: фізична терапія може бути фізично важким, і деяким дітям може бути важко брати участь у вправах.

– Обмежений доступ до терапії: у деяких районах, особливо в малозабезпечених і сільських районах, доступ до фізіотерапії може бути обмежений, що може ускладнити сім'ям отримання необхідної підтримки.

Загалом фізіотерапія може бути ефективним способом допомогти дітям із втратою слуху покращити їхні рухові навички та фізичний розвиток, але вона також має деякі недоліки, такі як вартість, трудомісткість і обмежений доступ. Важливо розглянути всі варіанти та обговорити з медичним працівником, щоб знайти найкращий підхід, який відповідає потребам дитини.[21, с.98]

Фізична терапія для дітей із втратою слуху може використовувати різноманітні принципи та методи, щоб допомогти покращити їхні рухові навички та фізичний розвиток. Ось кілька прикладів:

– Терапія сенсорної інтеграції: цей підхід спрямований на те, щоб допомогти дітям інтегрувати різну сенсорну інформацію, таку як дотик, рух і рівновагу, щоб покращити їхні моторні навички та координацію.

– Терапія, заснована на іграх: цей підхід використовує гру, щоб допомогти дітям навчитися і практикувати нові рухові навички. Ігрова терапія може бути веселою та захоплюючою для дітей і може допомогти покращити їхню мотивацію брати участь у терапії.

– Рухова терапія, викликана обмеженнями: цей підхід базується на ідеї, що, обмежуючи використання неураженої кінцівки дитини, уражена кінцівка буде змушена працювати інтенсивніше, що може допомогти покращити її моторику.

– Концепція Бобата: цей підхід ґрунтується на ідеї, що рух і поставу можна покращити шляхом усунення основних неврологічних порушень.

– Нервово-м'язова електростимуляція: цей підхід використовує електричний струм для стимуляції м'язів, що може допомогти покращити силу, витривалість і руховий контроль.

– Навчання, пов'язане з конкретними завданнями: цей підхід зосереджується на відпрацюванні функціональних дій, які відповідають потребам і цілям дитини, наприклад, дотягування, хапання та маніпулювання об'єктами.

– Водна терапія: цей підхід використовує властивості води для забезпечення опору, плавучості та підтримки, що може допомогти покращити моторику, координацію та рівновагу.

Техніки лікувальної фізкультури будуть підібрані з урахуванням потреб, можливостей і цілей дитини. Терапевт тісно співпрацюватиме з дитиною, родиною та іншими спеціалістами, такими як логопед, аудіолог, щоб розробити індивідуальний план лікування.

Важливо зазначити, що, як і будь-який терапевтичний підхід, ефективність фізичної терапії для дітей із втратою слуху може змінюватися залежно від конкретних потреб і здібностей дитини, а також від досвіду та кваліфікації терапевта. Однак при правильному застосуванні фізична терапія може бути ефективним способом допомогти дітям із втратою слуху покращити їх моторику, координацію та фізичний розвиток, що може допомогти покращити загальну якість їхнього життя.[28, с.85]

Оцінка рухової сфери: Перш ніж розпочати фізичну реабілітацію, необхідно провести оцінку рухової сфери дитини з порушенням слуху, щоб визначити її індивідуальні потреби та розробити план реабілітації.

Розвиток моторики: Фізична реабілітація сприяє розвитку моторики, яка може бути затримана внаслідок порушення слуху. Виконання різних фізичних вправ, рухливих ігор та занять спортом допомагає дітям розвивати грубу та тонку моторику.

Покращення координації та балансу: Діти з порушеннями слуху можуть мати проблеми з координацією рухів та балансом. Фізична реабілітація включає

заняття, спрямовані на покращення цих навичок, такі як акробатика, йога, танці та спортивні ігри.

Розвиток фізичної активності: Діти з порушеннями слуху можуть бути менш активними за своїх ровесників. Фізична реабілітація допомагає залучити їх до регулярної фізичної активності, сприяючи розвитку здорового способу життя та покращенню фізичної форми. Регулярні заняття спортом, такі як плавання, біг, футбол, баскетбол або гімнастика, можуть стимулювати активність та покращити фізичну витривалість.

Соціалізація та підтримка: Фізична реабілітація також допомагає дітям з порушеннями слуху встановлювати соціальні контакти та знаходити підтримку однолітків. Участь у спільних спортивних заходах та командних іграх сприяє розвитку комунікативних навичок та співпраці.

Відновлення після травм та хірургічних втручань: У деяких випадках, діти з порушеннями слуху можуть потребувати фізичної реабілітації після травм або хірургічних втручань, таких як установка коглеарних імплантів. Фізична реабілітація допомагає прискорити процес відновлення та забезпечити максимальний руховий потенціал.

Професійна підтримка: Фізичну реабілітацію для дітей з порушеннями слуху проводять спеціалісти, такі як фізіотерапевти, лікарі-реабітологи та тренери. Вони розробляють індивідуальні програми реабілітації, навчають дітей виконувати вправи правильно та безпечно, а також слідкують за прогресом та коригують план реабілітації відповідно до потреб дитини.

В цілому, фізична реабілітація є важливою складовою комплексної терапії для дітей з порушеннями слуху, оскільки вона спрямована на корекцію рухової сфери та покращення якості життя дітей. Фізична реабілітація допомагає дітям розвивати моторику, координацію, баланс, фізичну активність та соціальні навички, які є важливими для їхнього загального розвитку та успішної адаптації у суспільстві.

Нижче наведено деякі важливі аспекти фізичної реабілітації дітей з порушеннями слуху:

Оцінка фізичного стану дитини: перед тим, як розпочати фізичну реабілітацію, необхідно провести повний медичний огляд дитини та оцінити її фізичний стан. Це дозволить визначити індивідуальні потреби дитини та розробити план реабілітації, який відповідає її потребам.

Фізична терапія: фізична терапія може бути корисною для дітей з порушеннями слуху, оскільки вона допомагає зміцнити м'язи, покращити рухливість суглобів та збільшити гнучкість тіла. Фізичні вправи можуть бути спеціально розроблені для дітей з порушеннями слуху, щоб вони могли розвивати свої фізичні навички та покращувати рухову координацію.

Ерготерапія: ерготерапія може допомогти дітям з порушеннями слуху відновити та розвивати навички, необхідні для їхнього щоденного життя. Це може включати вправи для покращення дрібної моторики рук та пальців, а також розвиток просторового сприйняття.

Масаж та фізіотерапія: масаж та фізіотерапевтичні процедури можуть допомогти дітям з порушеннями слуху поліпшити кровообіг, зменшити напруженість м'язів та покращити загальний комфорт. Вони можуть також сприяти релаксації та зниженню рівня стресу, що може мати позитивний вплив на загальний емоційний стан дитини.

Спортивні та рухові ігри: спортивні заняття та рухові ігри можуть стимулювати руховий розвиток дітей з порушеннями слуху, а також сприяти їхньому соціальному взаємодію. Це може включати заняття з плавання, йоги, танців або інших спортивних групових активностей, які підтримують розвиток рухових навичок та комунікації.

Використання спеціального обладнання: у деяких випадках дітям з порушеннями слуху можуть бути необхідні спеціальні пристрої, які допомагають їм виконувати певні рухи або активності. Це може включати

використання пристроїв для підтримки, розвитку ходьби, або підтримки балансу та координації.

Психологічна підтримка та соціальна адаптація: фізична реабілітація має бути супроводжена психологічною підтримкою, що допомагає дітям з порушеннями слуху адаптуватися до своїх обмежень та впоратися з емоційними викликами. Це може включати індивідуальну та групову психотерапію, а також співпрацю з сім'ями для забезпечення підтримки та ресурсів, необхідних для підтримки розвитку дитини.

Інтердисциплінарний підхід: Ефективна фізична реабілітація для дітей з порушеннями слуху часто вимагає інтердисциплінарного підходу, що включає співпрацю між різними фахівцями, такими як фізіотерапевти, ерготерапевти, логопеди, психологи та аудіологи. Це дозволяє розробити комплексну програму реабілітації, яка враховує всі аспекти розвитку дитини.[15, с.115]

Родинна підтримка та освіта: Важливо залучити родину до процесу фізичної реабілітації, оскільки вони є основними опікунами та джерелом підтримки для дитини. Родинам можуть надаватися ресурси та навчальні матеріали, які допоможуть їм краще розуміти потреби своєї дитини та активно долучатися до її реабілітаційного процесу.

Моніторинг та оцінка: Регулярний моніторинг та оцінка прогресу дитини у процесі фізичної реабілітації допомагає визначити ефективність програми та вносити необхідні корективи. Це важливо для забезпечення довгострокового успіху та поліпшення якості життя дитини.

Враховуючи вищезазначені аспекти, фізична реабілітація може відіграти значну роль у корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Правильно підібрана та проведена реабілітаційна програма може значно поліпшити розвиток рухових навичок, соціальну адаптацію та якість життя дітей, які стикаються з цими викликами.

Підсумовуючи, зазначимо, що лікувальна фізкультура відіграє важливу роль у корекції рухових якостей у дітей зі зниженим слухом. Фізична терапія може допомогти дітям із втратою слуху покращити їх загальну та дрібну моторику, рівновагу, координацію та загальний фізичний розвиток.

Фізична терапія також може допомогти дітям зменшити ризик падінь і травм, підвищити витривалість і силу, а також розвинути усвідомлення тіла і простору. Він адаптований до індивідуальних потреб, його можна робити в групах, це може бути цікавим і захоплюючим для дітей. Однак це може бути дорогим і трудомістким, і деяким дітям може бути важко брати участь у вправах. Доступ до фізіотерапії може бути обмежений у деяких регіонах, особливо в малозабезпечених і сільських районах.

Отже, фізична реабілітація є необхідною складовою корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Вона може допомогти покращити рухову координацію, розвинути рівновагу та м'язову силу, зменшити ризик ускладнень та підвищити фізичну активність. Крім того, фізична реабілітація може мати позитивний вплив на соціальну адаптацію дітей з порушеннями слуху. Для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та інтегрувати фізичну реабілітацію з іншими методами корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем. Також важливо забезпечувати індивідуальний підхід до кожної дитини з порушенням слуху, звертати увагу на підтримку батьків дітей з порушеннями слуху, а також забезпечувати ранню діагностику та початок реабілітації.

1.3. Рухливі ігри як метод корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху

Важливу роль у розвитку моторики у дітей зі зниженим слухом відіграють рухливі ігри. Рухливі ігри можуть сприяти фізичній активності та здоровому розвитку дітей із втратою слуху. Вони також можуть допомогти дітям покращити загальну та дрібну моторику, рівновагу, координацію та загальний фізичний розвиток.

Рухливі ігри можуть мати позитивний вплив на дітей із втратою слуху різними способами:

- Покращення моторики: Рухливі ігри можуть допомогти дітям покращити загальну та дрібну моторику, рівновагу, координацію та загальний фізичний розвиток.

- Підвищення мотивації: Рухливі ігри можуть бути веселим і захоплюючим способом для дітей навчитися та практикувати нові рухові навички, що може покращити їхню мотивацію брати участь у терапії.

- Удосконалення соціальних навичок: рухливі ігри можна проводити в групах, що може допомогти дітям покращити свої соціальні навички, спілкуючись з однолітками.

- Покращення усвідомлення тіла та простору. Рухливі ігри можуть допомогти дітям покращити усвідомлення тіла та простору, що може допомогти їм ефективніше орієнтуватися в навколишньому середовищі та зменшити ризик нещасних випадків.

- Розвиток самооцінки: беручи участь і досягаючи успіху в рухливих іграх, діти з втратою слуху можуть розвинути свою самооцінку, почуття досягнення та впевненість.

Рухливі ігри можуть бути цінним доповненням до лікувальної фізкультури для дітей зі зниженим слухом. Їх також можуть використовувати батьки та вихователі як спосіб сприяти фізичній активності та здоровому розвитку дітей із втратою слуху. Важливо пам'ятати про здібності дитини та не

тиснути на неї занадто сильно, щоб досягти успіху та прогресу в темпі дитини. Також важливо переконатися, що рухливі ігри відповідають віку та адаптуються до втрати слуху дитини, беручи до уваги будь-які необхідні модифікації чи пристосування.[31]

Рухливі ігри є одним з найефективніших методів корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху. Такі ігри забезпечують не тільки розвиток фізичних навичок та рухової координації, але й підвищують рівень самодисципліни, концентрації та сприяють соціальній адаптації дітей з порушенням слуху.

Одним з основних завдань рухливих ігор є забезпечення розвитку різноманітних рухових навичок, таких як біг, стрибки, м'яч, гімнастика та інші. Це дозволяє дітям з порушенням слуху покращити рухову координацію, збільшити витривалість та міцність м'язів, розвинути гнучкість та реакцію.

Крім того, рухливі ігри можуть бути використані для покращення соціальних навичок дітей з порушенням слуху. Участь у таких іграх сприяє формуванню навичок комунікації та співпраці, розвитку емоційного інтелекту та самоконтролю. Завдяки цьому діти з порушенням слуху можуть покращити свою соціальну адаптацію та інтеграцію в соціальне середовище.

Наприклад, гра в "Червону світло-зелене світло" може бути ефективною для покращення реакції та рухової координації дітей з порушенням слуху. У цій грі діти рухаються від одного місця до іншого, відповідно до сигналів "зеленого" та "червоного" світла. Гра може бути видозмінена, наприклад, додати завдання на розвиток рівноваги або складніших рух

Наприклад, гра в "М'яч-лов" може бути ефективною для покращення координації рухів та взаємодії між дітьми з порушенням слуху. У цій грі діти розташовуються в колі та передають м'яч один одному. Гра може бути ускладнена, наприклад, додати правило, що м'яч повинен бути переданий через певне число осіб або додати різні завдання на підвищення складності гри.

Окрім цього, ігри з м'ячем, які вимагають використання слуху, такі як гра в баскетбол або волейбол, можуть бути ефективними для розвитку реакції та координації рухів у дітей з порушенням слуху.

Важливо пам'ятати, що при використанні рухливих ігор для корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху необхідно враховувати їхні індивідуальні особливості та потреби. Також, для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та поєднувати рухливі ігри з іншими методами корекції порушень слуху, такими як логопедична терапія або психологічна підтримка.

Рухливі ігри можуть бути ефективним методом корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху. Вони сприяють розвитку фізичних та соціальних навичок, поліпшенню рухової координації та реакції, а також сприяють соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушенням слуху в соціальне середовище.

Рухливі ігри можуть бути проведені як в спеціальних реабілітаційних центрах, так і в школах та інших установах, де працюють з дітьми з порушенням слуху. Важливо, щоб вони були розроблені з урахуванням особливостей цієї категорії дітей та були належно пристосовані до їхніх потреб та можливостей.

Також, рухливі ігри можуть бути проведені вдома, з допомогою батьків або інших членів родини. Наприклад, дитина з порушенням слуху може брати участь у звичайних іграх, таких як "Квач" або "Камінь, ножиці, папір", адаптованих до її особливостей, наприклад, використовуючи візуальні підказки або вказуючи жестами на свої дії.

Важливо також пам'ятати про безпеку при проведенні рухливих ігор. Діти з порушенням слуху можуть бути менш уважними до небезпеки, тому необхідно враховувати це при плануванні ігор та забезпечувати належний рівень нагляду.

При виборі рухливих ігор для дітей з порушенням слуху варто враховувати такі моменти:

Наявність візуальних підказок. Для дітей з порушенням слуху важливо мати можливість отримувати інформацію не тільки за допомогою слуху, а й за допомогою зору. Тому ігри, які містять візуальні підказки, можуть бути більш ефективними для цієї категорії дітей.

Наявність зрозумілих правил. Для дітей з порушенням слуху важливо мати чітко визначені правила гри та розуміти, що від них очікується.

Рівень складності. Важливо враховувати рівень складності ігор та належну пристосованість до рівня розвитку та потреб дітей з порушенням слуху.

Соціальні аспекти. Ігри, які сприяють взаємодії та співпраці між дітьми, можуть бути ефективними для формування соціальних навичок та інтеграції дітей з порушенням слуху в соціальне середовище.

Узагалі, рухливі ігри є важливим елементом корекції та розвитку рухових здібностей дітей з порушенням слуху. Їх використання в комплексі з іншими методами корекції порушень слуху може сприяти покращенню як фізичного, так і психологічного стану дітей, а також сприяти їхній соціальній адаптації та інтеграції в соціум.

Крім рухливих ігор, для корекції та розвитку рухових здібностей дітей з порушенням слуху можна використовувати інші методи фізичної реабілітації, такі як масаж, фізіотерапія, басейн та інші. Важливо враховувати індивідуальні особливості та потреби кожної дитини та належно пристосовувати методи реабілітації до її потреб.

Усі методи фізичної реабілітації мають спрямовуватись на досягнення наступних цілей:

- Покращення рухової координації та балансу.
- Підвищення сили та гнучкості м'язів.

- Збільшення обсягу рухів та зменшення м'язової напруги.
- Покращення кровообігу та дихання.
- Розвиток реакції та швидкості рухів.
- Зменшення болю та дискомфорту.
- Підвищення самооцінки та самодисципліни.

Отже, фізична реабілітація є важливим елементом корекції та розвитку рухових здібностей дітей з порушенням слуху. Використання рухливих ігор в комплексі з іншими методами фізичної реабілітації може сприяти покращенню як фізичного, так і психологічного стану дітей, а також сприяти їхній соціальній адаптації та інтеграції в соціум.

Окрім фізичної користі, рухливі ігри також можуть позитивно впливати на когнітивний та емоційний розвиток дітей, наприклад, покращувати увагу, пам'ять, навички вирішення проблем та зменшувати стрес і тривогу.

Когнітивний розвиток:

– Покращення уваги: Рухливі ігри можуть допомогти покращити концентрацію уваги та здатність дітей зосереджуватися, що може бути особливо корисним для дітей із втратою слуху, оскільки їм може бути важко виконувати словесні інструкції.

– Покращення пам'яті. Рухливі ігри можуть допомогти покращити пам'ять дітей, вимагаючи від них запам'ятовувати та повторювати різні рухи та дії.

– Удосконалення навичок розв'язування проблем. Рухливі ігри можуть допомогти удосконалити навички розв'язування проблем дітей, вимагаючи від них проходження смуги перешкод, з'ясування способів виконання різних завдань і пошуку власних рішень.

– Емоційний розвиток:

– Зменшення стресу та занепокоєння. Рухливі ігри можуть бути веселим і захоплюючим способом для дітей вивільнити енергію та зменшити стрес і занепокоєння.

– Розвиток самооцінки та впевненості: беручи участь у рухливих іграх і досягаючи успіху в них, діти з втратою слуху можуть розвивати свою самооцінку, почуття досягнення та впевненість.

Важливо зазначити, що когнітивний та емоційний розвиток є складним процесом, і одні тільки рухливі ігри не можуть повністю задовольнити всі потреби дитини. Проте включення рухливих ігор як частини комплексного підходу, який включає фізичну терапію, логопедію та інші втручання, може допомогти задовольнити особливі потреби та цілі дитини та покращити її когнітивний та емоційний розвиток.

Загалом рухливі ігри можуть бути ефективним і веселим способом допомогти дітям із втратою слуху покращити їх моторику, координацію та загальний фізичний розвиток. Їх слід включити як частину комплексного підходу, який включає фізіотерапію, логопедичну терапію та інші втручання для вирішення конкретних потреб і цілей дитини.

Ефективним методом корекції та розвитку моторики у дітей зі зниженим слухом можуть бути рухливі ігри. Ці ігри можуть допомогти дітям покращити загальну та дрібну моторику, рівновагу, координацію та загальний фізичний розвиток.

Рухливі ігри можуть бути веселим і захоплюючим способом для дітей із втратою слуху вивчати та тренувати нові рухові навички. Вони також можуть допомогти покращити мотивацію дітей брати участь у терапії. Рухливі ігри можна проводити як індивідуально, так і в групах, як у приміщенні, так і на вулиці.[33, с.83]

Приклади рухливих ігор, які можна використовувати для дітей із втратою слуху:

- Наступні команди: діти виконують словесні або візуальні команди для виконання різних рухів і дій, таких як стрибки, повзання та біг.
- Смуги перешкод: діти долають смугу перешкод, яка може включати повзання тунелями, лазіння через перешкоди та балансири тощо.
- Танець: діти вивчають різні танцювальні рухи та процедури, які можуть допомогти покращити координацію та баланс.
- Ігри з м'ячем: діти вчаться кидати, ловити та бити м'ячі, що може допомогти покращити їхню загальну моторику та координацію.
- Йога: діти практикують пози йоги, які можуть допомогти покращити їхній баланс, координацію та гнучкість.

Рухливі ігри можуть бути цінним доповненням до лікувальної фізкультури для дітей зі зниженим слухом. Їх також можуть використовувати батьки та вихователі як спосіб сприяти фізичній активності та здоровому розвитку дітей із втратою слуху. Важливо пам'ятати про здібності дитини та не наполягати на них надто сильно, дозволяючи досягати успіху та прогресу в темпі дитини.

Рухливі ігри відіграють важливу роль у корекції та розвитку рухових здібностей дітей з порушенням слуху. Вони сприяють розвитку моторики, координації, рівноваги, витривалості та сили, а також сприяють розвитку соціальних навичок та самореалізації дитини.

Вікова адекватність: Рухливі ігри мають бути підібрані з урахуванням віку, інтересів та потреб дітей з порушенням слуху. Відповідно до віку, дитині можуть пропонувати прості ігри на сприйняття, розвиток дрібної та загальної моторики, а також більш складні завдання, що вимагають співпраці та комунікації з іншими учасниками.

Адаптація ігор: Для дітей з порушенням слуху важливо адаптувати рухливі ігри з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. Це може

включати використання спеціального обладнання, візуальних чи тактильних сигналів, а також адаптацію правил гри для полегшення сприйняття та зрозуміння.

Соціальна інтеграція: Рухливі ігри можуть сприяти розвитку соціальних навичок та спілкування дітей з порушенням слуху. Участь у групових іграх допомагає дітям навчитися взаємодії з іншими учасниками, а також розвивати емпатію, співпрацю та навички вирішення конфліктів.

Мотивація та задоволення: Рухливі ігри повинні бути захоплюючими та веселими для дітей з порушенням слуху. Вони мають відчувати задоволення в ігровому процесі, що підтримує їхню мотивацію до активності та досягнення успіху. Позитивний досвід від участі в рухливих іграх може сприяти зростанню самооцінки та впевненості у власних силах.

Розвиток когнітивних здібностей: Рухливі ігри можуть стимулювати розвиток когнітивних здібностей дітей з порушенням слуху, таких як увага, пам'ять, просторове мислення та логічне мислення. Вони можуть допомогти дітям розуміти причинно-наслідкові зв'язки, вирішувати проблеми та планувати дії.

Підвищення фізичної активності: Рухливі ігри сприяють загальному здоров'ю та фізичному розвитку дітей з порушенням слуху, допомагаючи підтримувати оптимальний рівень фізичної активності. Регулярна участь у рухливих іграх допомагає зміцнити серцево-судинну систему, покращити дихальну функцію та забезпечити загальне фізичне здоров'я.

Профілактика стресу та агресії: Рухливі ігри можуть стати ефективним засобом профілактики стресу та агресії у дітей з порушенням слуху. Активні ігри допомагають розвантажити негативну енергію, сприяють покращенню настрою та релаксації.

Забезпечуючи розвиток рухових здібностей, рухливі ігри також можуть покращити якість життя дітей з порушенням слуху, допомагаючи їм

адаптуватися до суспільства, набувати нових друзів та взаємодіяти з оточуючим світом. У плануванні та організації рухливих ігор для дітей з порушенням слуху важливо враховувати наступні рекомендації:

Безпечне середовище: Забезпечте безпечні умови для проведення рухливих ігор, враховуючи особливості дітей з порушенням слуху. Це може включати користування м'якими покриттями, забезпечення вільного простору для руху, та використання безпечного обладнання.

Комунікація: Відпрацюйте ефективні методи комунікації з дітьми з порушенням слуху, використовуючи візуальні, тактильні та жестові сигнали. Забезпечте зрозумілість інструкцій та правил гри для всіх учасників.

Включення візуальних елементів: Додайте візуальні елементи до рухливих ігор, такі як різнокольорові м'ячі, стрічки або прапорці, що допоможуть дітям з порушенням слуху легше орієнтуватися та сприймати ігровий процес.

Варіативність та поетапність: Пропонуйте різноманітні рухливі ігри, які відповідають інтересам та рівню розвитку дітей з порушенням слуху. Поступово збільшуйте складність ігор та завдань, щоб стимулювати прогрес та розвиток рухових здібностей.

Підтримка та заохочення: Забезпечте підтримку та заохочення дітей з порушенням слуху під час рухливих ігор. Відзначайте їхні досягнення, підбадьоруйте та допомагайте їм подолати труднощі.

Таблиця 1.1

Види рухливих ігор, які можуть бути корисними для дітей з порушеннями слуху

Назва гри	Мета та короткий опис
"Слідопит"	Розвиток координації та орієнтації в просторі. Діти виконують рухи за зразком вчителя або іншого учасника.
"Крокуємо разом"	Розвиток ходьби та балансу. Діти ходять у парах,

	тримаючись за руки або обіймаючись плечима.
"Міміка"	Розвиток міміки та експресії. Діти імітують різні вирази обличчя та рухи, які показує вчитель.
"Плавання на суші"	Розвиток координації та рухових навичок. Діти імітують рухи плавців, лежачи на животі або на спині.
"Статуї"	Розвиток балансу та концентрації. Діти замерзають у різних позах на сигнал вчителя та тримають їх.
"Танцювальний бал"	Розвиток ритміки та координації. Діти танцюють у парах або самостійно під музику, наслідуючи рухи вчителя.
"Кидання м'яча"	Розвиток координації око-рука та дрібної моторики. Діти кидають та ловлять м'ячі різної форми
"Перетягування канату"	Розвиток сили та командної взаємодії. Діти діляться на дві команди та перетягують канат на свій бік.
"Естафета"	Розвиток координації, швидкості та командної взаємодії. Діти беруть участь у естафетних змаганнях.
"Відчуй ритм"	Розвиток ритмічної слухової дискримінації. Діти відтворюють ритм, стукіт або інші звуки на музичних інструментах.
"Йога для дітей"	Розвиток гнучкості, рухової координації та релаксації. Діти виконують спеціальні йога-позиції.
"Ходьба з перешкодами"	Розвиток балансу, координації та спритності. Діти проходять трасу з перешкодами, тримаючи рівновагу.

"Слідопит": Учасники гри повинні стежити за вказівками або знаками, розміщеними на майданчику, щоб дійти до фінальної точки. Ця гра розвиває просторове мислення, увагу та співпрацю.

"Сортування кольорів": Діти отримують різнокольорові предмети (наприклад, кеглі або м'ячі) та повинні відповідно розташувати їх на

відповідних кольорових зонах. Ця гра стимулює розвиток дрібної моторики, спостережливості та координації.

"Музичні кроки": Діти повинні виконувати рухи відповідно до музичних сигналів або візуальних підказок. Гра сприяє розвитку ритмічних здібностей, координації та уваги.

"Естафета": Учасники поділяються на команди та виконують послідовні завдання, передаючи "штафету" наступному учаснику. Ця гра сприяє розвитку командної роботи, співпраці та фізичної витривалості.

"Водограй": Діти мають переносити воду з одного бака в інший, використовуючи різні інструменти, такі як губки або ковші. Гра розвиває дрібну моторику, координацію та співпрацю.

Ці рухливі ігри можуть бути адаптовані та модифіковані відповідно до вікових особливостей та рівня розвитку рухових здібностей дітей з порушеннями слуху. Застосування цих ігор у процесі навчання та розвитку може допомогти дітям покращити свої рухові навички, соціальну адаптацію та загальний емоційний стан. Важливо забезпечити безпечне середовище для проведення ігор, а також ретельно прослідкувати прогрес дитини та вносити корективи в програму, якщо це необхідно.[37]

Отже, рухливі ігри є ефективним методом корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху. Вони сприяють розвитку фізичних та соціальних навичок, поліпшенню рухової координації та реакції, а також сприяють соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушенням слуху в соціальне середовище. Використання рухливих ігор в комплексі з іншими методами корекції порушень слуху допоможе досягти максимальної ефективності у розвитку та корекції рухових здібностей дітей з порушенням слуху. Важливо розробляти ігри з урахуванням особливостей дітей з порушенням слуху, забезпечувати належний рівень нагляду та безпеки, а також сприяти інтеграції дітей з порушенням слуху в соціальне середовище.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РУХОВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ВАДАМИ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

2.1. Організація досліджень рухового розвитку дітей з порушенням слуху

Дослідження моторного розвитку дітей із втратою слуху зазвичай організовують і проводять команди дослідників з різних дисциплін, таких як аудіологія, педіатрія, фізіотерапія та психологія. Ці групи можуть базуватися в університетах, лікарнях або дослідницьких установах.

Процес дослідження, як правило, починається з огляду існуючої літератури з даної теми, щоб виявити прогалини в знаннях і розробити дослідницькі питання та гіпотези. Далі розробляється план дослідження, який може передбачати набір учасників, збір даних та аналіз результатів. Дизайн дослідження може включати різні методи дослідження, такі як обсерваційні дослідження, рандомізовані контрольовані дослідження або тематичні дослідження.

Організація досліджень рухового розвитку дітей з порушенням слуху вимагає від науковців та фахівців застосування специфічних методів та підходів. Ось деякі аспекти, які слід враховувати при плануванні та проведенні таких досліджень:

Визначення мети дослідження: Перш за все, необхідно чітко визначити мету дослідження, наприклад, вивчення особливостей рухового розвитку, оцінка ефективності інтервенцій або розробка нових методів корекції.

Вікові групи та характеристики учасників: Виберіть вікові групи та характеристики учасників дослідження, з урахуванням ступеня порушення слуху, етіології порушення та інших релевантних факторів.

Методи оцінки рухового розвитку: Виберіть стандартизовані методики або розробіть власні методи оцінки рухового розвитку, які враховують особливості дітей з порушеннями слуху. Можливі методики включають спостереження, відеоаналіз, анкетування та тестування фізичної підготовленості.

Етичні питання: Забезпечте дотримання етичних норм та отримання згоди учасників та їхніх опікунів на участь у дослідженні.[32, с.274]

Організація збору даних: Розробіть план збору даних та визначте, хто буде збирати дані (наприклад, вчитель, науковець, фізіотерапевт).

Аналіз даних: Використовуйте відповідні статистичні методи для аналізу даних та виявлення закономірностей та відмінностей у руховому розвитку дітей з порушенням слуху.

Інтерпретація результатів: Проаналізуйте отримані результати, з урахуванням можливих впливів факторів, таких як вік, стать, ступінь порушення слуху, індивідуальні особливості розвитку тощо.

Застосування результатів: Використовуйте результати дослідження для розробки нових методів корекції та підтримки рухового розвитку дітей з порушеннями слуху, а також для вдосконалення наявних практик.

Публікація та дисемінація результатів: Поділіться результатами дослідження з науковою спільнотою та фахівцями у сфері освіти та реабілітації, опублікувавши статті у наукових журналах, презентаціях на конференціях або через інші канали комунікації.

Оцінка та моніторинг: Проведіть оцінку ефективності застосування результатів дослідження на практиці та проводьте моніторинг рухового розвитку дітей з порушеннями слуху для виявлення можливих проблем та внесення корективів у програми реабілітації та освіти.

Успішна організація досліджень рухового розвитку дітей з порушенням слуху може сприяти розширенню наукових знань та підвищенню якості життя

цієї категорії дітей. Отримані результати можуть допомогти фахівцям розробити ефективніші методики корекції та підтримки розвитку, а також надати більш глибоке розуміння специфіки рухового розвитку дітей з порушеннями слуху.

Міждисциплінарний підхід: Залучення фахівців з різних галузей, таких як аудіологи, вчителі спеціальних шкіл, фізіотерапевти, психологи та інші, може забезпечити більш глибокий аналіз рухового розвитку дітей з порушеннями слуху та врахування всіх аспектів їх життя.

Дослідження на різних етапах розвитку: Вивчення рухового розвитку дітей з порушеннями слуху на різних етапах їх розвитку (раннє дитинство, дошкільний вік, шкільний вік) може допомогти виявити особливості, що змінюються з віком, та планувати інтервенції відповідно до потреб дитини.

Контрольна група: Включення контрольної групи дітей без порушень слуху у дослідження може допомогти виявити особливості рухового розвитку, які є характерними саме для дітей з порушеннями слуху, а не загальними для всіх дітей.

Довгострокове дослідження: Проведення довгострокових досліджень з прослідковуванням рухового розвитку дітей з порушеннями слуху протягом тривалого часу (наприклад, протягом кількох років) може допомогти виявити тренди та динаміку змін, які можуть бути неочевидними у короткострокових дослідженнях.

Вплив різних факторів: Аналіз впливу різних факторів на руховий розвиток дітей з порушеннями слуху, таких як рівень освіти, соціальне середовище, доступ до реабілітаційних послуг тощо, може допомогти виявити фактори, якщо сприяють покращенню рухового розвитку та визначити області, які вимагають більшої уваги та ресурсів. Успішне проведення досліджень у цій сфері передбачає не тільки збір та аналіз даних, а й розуміння контексту, у якому живуть та розвиваються діти з порушеннями слуху.[34]

Окрім цього, важливим аспектом дослідження є поширення отриманих результатів серед батьків, опікунів та вихователів дітей з порушеннями слуху. Інформування їх про особливості рухового розвитку та можливі методики корекції може допомогти підвищити якість їх участі у процесі розвитку та реабілітації дитини.

Зібрані дані можна аналізувати за допомогою різних статистичних методів, а результати зазвичай публікуються в наукових журналах або представлені на конференціях. Результати дослідження можуть допомогти в розробці нових втручань, методів лікування та рекомендацій щодо лікування дітей із втратою слуху.

Дослідження розвитку моторики у дітей із втратою слуху може допомогти покращити наше розуміння того, як втрата слуху впливає на розвиток моторики, визначити фактори ризику та ранні ознаки порушення моторики, а також інформувати про розробку втручань, що ґрунтуються на фактичних даних, і рекомендацій із найкращої практики для лікування діти з порушенням слуху.

Першим етапом дослідження моторного розвитку дітей зі зниженим слухом є розробка гіпотез дослідження та питань дослідження.

Гіпотези дослідження — це обґрунтовані припущення або передбачення щодо того, що дослідницька група очікує знайти. Дослідницька гіпотеза для вивчення моторного розвитку дітей із втратою слуху полягає у тому, що діти з втратою слуху матимуть затримку моторного розвитку порівняно з дітьми, які зазвичай розвиваються.

Дослідницькі запитання – це конкретні та цілеспрямовані питання, на які дослідницька група прагне дати відповідь. Ці питання розроблені на основі огляду літератури та гіпотез дослідження. Питання для дослідження моторного розвитку дітей із втратою слуху включають наступні питання:

- Як втрата слуху впливає на руховий розвиток дітей?

- Які фактори ризику затримки моторного розвитку у дітей із втратою слуху?
- Які втручання є ефективними для сприяння моторному розвитку дітей із втратою слуху?

Ці дослідницькі питання керуватимуть розробкою плану дослідження та вибором методів дослідження. Розглянемо критерії включення та виключення для учасників дослідження, щоб вибірка була репрезентативною та конкретною.

Критерії включення та виключення використовуються для визначення учасників, які мають право брати участь у дослідженні моторного розвитку дітей із втратою слуху. Ці критерії використовуються для забезпечення репрезентативності та специфічності вибірки.

Критерії включення – це характеристики, якими повинен володіти учасник, щоб мати право брати участь у дослідженні. Ці критерії можуть включати:

- Віковий діапазон: діти певного віку, як правило, від 3 до 12 років, у яких діагностовано втрату слуху.
- Тип порушення слуху: Діти з певними типами втрати слуху, як-от сенсоневральна або кондуктивна втрата слуху.
- Тяжкість порушення слуху: діти з певним діапазоном втрати слуху, наприклад від легкого до середнього або від середнього до важкого.
- Інші захворювання: діти без інших захворювань, які можуть вплинути на їхній моторний розвиток, наприклад синдром Дауна або церебральний параліч.

Критерії виключення – це характеристики, які дискваліфікують учасника від участі в дослідженні. Ці критерії можуть включати:

- Діти, які мають інші захворювання, які можуть вплинути на їхній руховий розвиток, наприклад синдром Дауна або церебральний параліч.

- Діти, які не здатні брати участь у діяльності дослідження, наприклад діти з серйозними когнітивними порушеннями.

- Діти, які не можуть дотримуватися протоколу дослідження, наприклад, невербальні діти.

Ці критерії важливі для мінімізації упередженості та підвищення можливості узагальнення результатів дослідження.

Другим етапом дослідження рухового розвитку дітей зі зниженим слухом є розробка плану дослідження.

План дослідження повинен включати опис плану дослідження, методи збору даних і методи корекційної роботи та аналізу даних.

- Для цього конкретного дослідження планом дослідження є контрольоване випробування, у якому група із 30 дітей із втратою слуху буде обрано як експериментальну групу, а група із 30 дітей буде обрано як контрольну групу.

- План включає застосування початкового діагностичного тесту Брюнінкса-Осерецького на моторику, який буде використовуватися для визначення базового рівня моторних порушень в експериментальній групі.

- Реабілітаційна робота буде являти собою програму фізичної терапії, яка складається з ряду вправ і заходів, спрямованих на вдосконалення рухових навичок, таких як баланс, координація та дрібна моторика. Ця програма застосовуватиметься до контрольної групи, тоді як експериментальна група не буде задіяна у цій програмі.

- Збір даних включатиме регулярне оцінювання рухових навичок учасників та анкетування для оцінки участі дитини у фізичних навантаженнях та сприйняття дитиною та батьками здібностей дитини.

- Дослідження також включатиме проміжну оцінку результатів, порівнюючи прогрес експериментальної групи з прогресом контрольної групи.

Остаточні результати дослідження будуть проаналізовані та інтерпретовані, а також будуть надані рекомендації для майбутніх досліджень.

Загалом, дослідження рухового розвитку дітей з порушеннями слуху відіграє важливу роль у розумінні специфіки їх розвитку та відшуканні оптимальних підходів до їх реабілітації та освіти. Врахування отриманих результатів та їх впровадження у практику може значно покращити якість життя дітей з порушеннями слуху та їх сімей.

Організація нашого дослідження моторного розвитку дітей із втратою слуху включає:

- Огляд літератури: перший етап включає огляд існуючої літератури з теми, щоб виявити прогалини в знаннях, інформувати про розробку дослідницьких питань і гіпотез, а також визначити найбільш відповідні методи дослідження.

- Розробка плану дослідження: розроблено план дослідження, який може включати залучення учасників, збір даних та аналіз результатів. План дослідження може включати різні методи дослідження, такі як обсерваційні дослідження, рандомізовані контрольовані дослідження або тематичні дослідження.

- Набір учасників: набираємо групи учасників, як правило, дітей із втратою слуху. Це буде первинна група та контрольна група, за результатами якої ми будемо робити висновки із застосованих методик та рекомендації.

- Збір даних: потім дані збираються від учасників. Це може включати низку різних методів, таких як фізичне оцінювання, анкетування та інтерв'ю.

- Застосування методів фізичної реабілітації для корекційної роботи рухового розвитку дітей із вадами слуху.

– Інтерпретація результатів: інтерпретуємо результати, порівнюємо прогрес експериментальної групи з прогресом контрольної групи та робимо висновки.

Також ми використовуємо найпоширеніші методи дослідження, які використовуються для вивчення моторного розвитку дітей із втратою слуху, включають:

– Спостережні дослідження: дослідники спостерігають за поведінкою дітей із втратою слуху та записують дані, не маніпулюючи оточенням.

– Рандомізовані контрольовані випробування: Дослідники випадковим чином розділяють учасників на різні групи та порівнюють наслідки різних втручань.

– Тематичні дослідження: дослідники детально вивчають поведінку окремих дітей із втратою слуху.

Опитування або анкети: дослідники запитують батьків або опікунів про поведінку та розвиток їхньої дитини.

Для проведення дослідження рухового розвитку дітей з порушенням слуху було вибрано групу дітей віком від 6 до 12 років, які відвідують спеціалізовані освітні установи або проходять корекційну терапію в реабілітаційних центрах.

У дослідженні брали участь діти з різними ступенями втрати слуху, включаючи легку, середню, важку та глухоту. З метою аналізу результатів діти були розділені на дві групи: експериментальну та контрольну. Експериментальна група складалась з дітей, які проходили корекційну роботу з використанням методів фізичної реабілітації, а контрольна група – з дітей, які отримували стандартне лікування без застосування специфічних методів реабілітації.[22, с.10]

У роботі з дітьми експериментальної групи були використані такі методи фізичної реабілітації:

Фізичні вправи: комплекс вправ спрямований на розвиток різних груп м'язів, розвиток координації, рівноваги та гнучкості. Вправи підбиралися індивідуально з урахуванням вікових особливостей, ступеня втрати слуху та рівня рухової підготовки дитини.

Гідротерапія: використання водних процедур, таких як плавання, водні ігри та вправи у воді, що сприяють розвитку м'язів, суглобів та кардіореспіраторної системи.

Вібраційна терапія: застосування вібраційних стимулів для покращення кровообігу, зменшення м'язової напруги та підвищення пропріоцептивної здатності. Вібраційна терапія може бути використана як самостійний метод або у комбінації з іншими видами фізичної реабілітації.

Терапевтичний масаж: спеціальні масажні прийоми для поліпшення кровообігу, зменшення м'язової напруги та стимуляції рухової активності.

Лікувальна фізична культура: комплекс вправ для розвитку рухових навичок, покращення рівноваги та координації, зміцнення м'язів та суглобів. Цей метод включає індивідуальні та групові заняття з урахуванням потреб кожної дитини.

Сенсорна інтеграція: терапія, спрямована на стимуляцію та інтеграцію різних сенсорних систем, що відповідають за сприйняття та інтерпретацію інформації з навколишнього середовища. Заняття з сенсорної інтеграції можуть допомогти дітям із порушеннями слуху покращити пропріоцептивні, тактильні та вестибулярні функції.

Протягом дослідження було проведено комплексне обстеження дітей з порушеннями слуху, що включало оцінку рухових навичок, фізичного розвитку та функціональних показників організму. Результати обстеження та корекційної роботи були проаналізовані та порівняні між експериментальною та контрольною групами.

Після проведення дослідження було встановлено, що застосування методів фізичної реабілітації в експериментальній групі сприяло покращенню рухового розвитку дітей з порушеннями слуху. У порівнянні з контрольною групою, діти з експериментальної групи продемонстрували значне зростання рівня рухової активності, поліпшення координації, рівноваги та гнучкості.

Також було відмічено зміцнення м'язів та суглобів, поліпшення кровообігу та зниження рівня м'язової напруги. Окрім того, діти з експериментальної групи показали покращення у спілкуванні та соціальній адаптації, що також свідчить про позитивний вплив фізичної реабілітації на загальний розвиток дітей із порушеннями слуху.

Організація подібних досліджень у майбутньому може допомогти розширити знання про вплив різних методів фізичної реабілітації на руховий розвиток дітей з порушеннями слуху, а також сприяти розробці нових підходів та технік, що враховують індивідуальні потреби та особливості кожної дитини.
[10]

Включення в програму реабілітації комплексного підходу, який об'єднує різні методи фізичної реабілітації, такі як кінезіотерапія, водолікування, вібраційна терапія, терапевтичний масаж, лікувальна фізична культура та сенсорна інтеграція.

Забезпечення систематичності та постійності занять з фізичної реабілітації, що сприятиме досягненню стабільних позитивних результатів.

Проведення регулярного моніторингу та контролю за ефективністю застосованих методів та коригування програми реабілітації за потреби.

Застосування цих практичних рекомендацій може сприяти покращенню рухового розвитку дітей з порушеннями слуху, забезпечуючи їм можливість вести активне та повноцінне життя, а також сприяти їх соціальній адаптації та інтеграції в суспільстві.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що методи фізичної реабілітації є ефективними для корекції рухового розвитку дітей з порушеннями слуху. Вони допомагають досягти позитивних результатів у руховій активності, координації, рівновазі та гнучкості, а також сприяють загальному розвитку дитини та покращують якість її життя.

2.2. Методи фізичної реабілітації для корекційної роботи рухового розвитку дітей із вадами слуху.

Фізична реабілітація дітей з вадами слуху може включати різноманітні методи та прийоми покращення їх моторного розвитку. Одним із основних підходів є вправи, спрямовані на конкретні ділянки тіла або певні рухи. Ці вправи можуть включати вправи на діапазон рухів, силові тренування та дії, які сприяють координації та балансу. Крім того, фізіотерапевти можуть використовувати такі методи, як масаж, теплова терапія та електрична стимуляція, щоб допомогти покращити м'язовий тонус і функцію.

Ще одним важливим аспектом фізичної реабілітації дітей з вадами слуху є використання адаптивного обладнання та допоміжних засобів. Наприклад, діти можуть використовувати ходунки, милиці або інші засоби пересування, щоб полегшити пересування. Вони також можуть використовувати спеціальні пристрої для сидіння або позиціонування, щоб допомогти їм підтримувати правильну поставу та вирівнювання.

Методи фізичної реабілітації для корекційної роботи рухового розвитку дітей із вадами слуху включають різноманітні підходи, спрямовані на покращення рухових навичок, координації, сили та витривалості, а також сприяння соціальній адаптації та психологічному благополуччю дитини.

Короткий базовий набір ICF для лікування втрати слуху.

Функція організму - фізіологічні функції систем організму (включаючи психологічні функції).

b126 Темперамент і функції особистості

Загальні психічні функції конституційної схильності індивіда реагувати певним чином на ситуації, включаючи набір психічних характеристик, які відрізняють індивіда від інших.

Включає: функції екстраверсії, інтроверсії, приємності, сумлінності, психічної та емоційної стійкості, відкритості до досвіду; оптимізм; пошук новизни; впевненість; надійність

Винятки: інтелектуальні функції (b117); функції енергії та приводу (b130); психомоторні функції (b147); емоційні функції (b152).

b117 Інтелектуальні функції

Загальні психічні функції, необхідні для розуміння та конструктивної інтеграції різних психічних функцій, включаючи всі когнітивні функції та їх розвиток протягом життя.

b140 Функції уваги

Специфічні психічні функції зосередження на зовнішньому подразнику або внутрішньому досвіді протягом необхідного періоду часу.

Включає: функції підтримки уваги, переключення уваги, розподілу уваги, поділу уваги; концентрація; відволікання

Винятки: функції свідомості (b110); функції енергії та приводу (b130); функції сну (b134); функції пам'яті (b144); психомоторні функції (b147); функції сприйняття (b156).

Будова тіла - анатомічні частини тіла, такі як органи, кінцівки та їхні компоненти

S110 Будова головного мозку

S240 Будова зовнішнього вуха

S250 Будова середнього вуха

S260 Будова внутрішнього вуха

S710 Будова області голови та шиї

Діяльність та участь - виконання завдання чи дії індивідом і залучення до життєвої ситуації

d115 Аудіювання

Навмисне використання слуху для сприйняття слухових подразників, наприклад прослуховування радіо, музики чи лекції.

d310 Спілкування за допомогою - отримання - голосових повідомлень

Розуміння буквального та неявного значення повідомлень усною мовою, наприклад розуміння того, що твердження стверджує факт або є ідіоматичним ви Початок, підтримка та завершення обміну думками та ідеями, здійсненого за допомогою усної, письмової, жестової чи інших форм мови, з одним чи кількома людьми, знайомими або незнайомими, у офіційній чи випадковій обстановці разом.

d360 Використання комунікаційних пристроїв і техніки

Використання пристроїв, техніки та інших засобів з метою спілкування, наприклад, дзвінок другу по телефону.

Функція комплексних базових наборів ICF для лікування втрати слуху²⁵

b2300 Виявлення звуку

Сенсорні функції, пов'язані з відчуттям присутності звуків.

b2301 Розрізнення звуку

Сенсорні функції, пов'язані з відчуттям присутності звуку, включаючи диференціацію основного та бінаурального синтезу, розділення та змішування.

b2302 Локалізація джерела звуку

Сенсорні функції, пов'язані з визначенням місця розташування джерела звуку.

b2304 Розрізнення мовлення

Сенсорні функції, пов'язані з визначенням розмовної мови та її відмінністю від інших звуків.

b235 Вестибулярні функції

Сенсорні функції внутрішнього вуха, пов'язані з положенням, рівновагою та рухом.

b240 Відчуття, пов'язані зі слухом і вестибулярними функціями

Відчуття запаморочення, падіння, шум у вухах і вертиго.

b310 Голосові функції

Функції утворення різних звуків при проходженні повітря через гортань.

b320 Функції артикуляції

Функції постановки звуків мови.

b330 Плавність і ритмічність мовних функцій

Функції постановки течії і темпу мови.

Комплексний базовий набір ICF для втрати слуху підкреслює вплив втрати слуху на загальне функціонування людини, окрім функцій і структури тіла. Зі 117 категорій, включених до основного набору, 36% стосувалися діяльності та участі (наприклад, набуття навичок, мовлення, міжособистісні взаємодії), тоді як лише 19% стосувалися функцій тіла (наприклад, розрізнення звуків) і лише 3% стосувалися тіла структур (наприклад, структура внутрішнього вуха).²⁵ Основний набір також визнає велику кількість контекстуальних факторів, які можуть впливати на те, як відчувається втрата слуху. Зі 117 категорій 41% стосувалися факторів навколишнього середовища (наприклад, індивідуальне ставлення найближчих родичів, медичні служби, системи та політика).

Здавалося б, коди ICF, пов'язані з загальним функціонуванням людини, відрізнятимуться для кожного пацієнта з втратою слуху. Наприклад, щодо діяльності та участі, коди d115 (слухання), d310 (спілкування — отримання — усних повідомлень), d330 (розмова), d750 (неформальні соціальні стосунки),

d760 (сімейні стосунки), d820 (шкільна освіта) , і d920 (відпочинок і дозвілля) будуть актуальними для 8-річного Люка, тоді як коди d115 (слухання), d310 (спілкування — отримання — голосових повідомлень), d3504 (розмова з багатьма людьми), d750 (неформальні соціальні стосунки) .

Застосування цих методів фізичної реабілітації у корекційній роботі рухового розвитку дітей з порушеннями слуху може суттєво поліпшити якість їх життя та рухові навички. Комплексний підхід до фізичної реабілітації, який включає різні методики та засоби, може допомогти дітям з порушеннями слуху досягти свого потенціалу та забезпечити їм більш повноцінне життя.

Методи лікувальної фізкультури для корекції моторного розвитку дітей з вадами слуху включають:

ЛФК - вправи, спрямовані на певні групи м'язів для покращення сили, гнучкості та координації.

Фізична терапія для дітей з вадами слуху, як правило, включає різноманітні вправи та заходи, які спеціально розроблені для покращення їх моторного розвитку. Ці вправи можуть включати:

- Вправи на велику моторику: ці вправи спрямовані на розвиток великих груп м'язів, таких як ноги, руки та тулуб. Вони можуть включати такі дії, як повзання, ходьба, біг, стрибки та лазіння. Ці вправи допомагають покращити баланс, координацію та загальну м'язову силу.

- Дрібна моторика: ці вправи зосереджені на розвитку дрібних груп м'язів, наприклад кистей і пальців. Вони можуть включати в себе такі дії, як хапання, маніпулювання невеликими предметами та використання таких інструментів, як ножиці та кольорові олівці. Ці вправи допомагають покращити спритність і координацію рук і очей.

- Вправи на сенсорну інтеграцію: ці вправи включають використання різних сенсорних сигналів, таких як світло, звук і дотик, щоб допомогти дітям з вадами слуху покращити свою здатність сприймати та обробляти сенсорну

інформацію. Вони можуть включати в себе такі дії, як прослуховування музики, ігри зі світловими іграшками або участь у тактильних заходах, як-от гра з іграшковим тістом.[17]

– Ігри та ігрові дії: Діти з вадами слуху також можуть брати участь в іграх та ігрових заходах, які спеціально розроблені для покращення їх моторного розвитку. Це може включати такі дії, як гра в ловлю, стрибки через скакалку або ігри, які передбачають велику та дрібну моторику.

З точки зору організації, сеанси фізичної терапії зазвичай проводяться регулярно, наприклад один або два рази на тиждень. Частота та тривалість занять залежатимуть від конкретних потреб та цілей дитини. Терапевт працюватиме з дитиною, щоб поставити конкретні цілі та стежитиме за прогресом дитини з часом. Терапевт також може тісно співпрацювати з іншими фахівцями, такими як логопеди, педагоги та аудіологи, щоб забезпечити задоволення потреб дитини в усіх сферах.

Вправи на баланс і координацію – такі дії, як стрибки, стрибки та ходьба на різних поверхнях для покращення балансу та координації.

Вправа 1: Стояння на одній нозі - діти повинні стояти на одній нозі якомога довше, починаючи з домінантної ноги, а потім переходячи на недомінуючу. Вони можуть триматися за стілець або стіну для підтримки, якщо це необхідно.

Вправа 2: Ходьба на балансірі. Діти можуть ходити на балансірі або на тросі на землі, зосереджуючись на утриманні рівноваги та стабільному темпі.

Вправа 3: Стрибки. Діти можуть виконувати вправи зі стрибками, такі як стрибки, стрибки в класи або стрибки через невеликі перешкоди.

Вправа 4: Смуга перешкод. Діти можуть розвивати координацію, долаючи смугу перешкод, яка включає такі завдання, як перелазити через невеликі перешкоди, повзати тунелями та переносити дрібні предмети під час ходьби.

Вправа 5: Підкидання м'яча – діти можуть розвивати координацію, підкидаючи м'яч вперед-назад разом із партнером або об стіну, ловлячи та кидаючи м'яч обома руками.

Вправа 6. Поза йоги. Такі пози йоги, як поза дерева, поза воїна та поза орла, можуть допомогти дітям покращити баланс і координацію.

Важливо зауважити, що ці вправи слід коригувати відповідно до індивідуальних здібностей і обмежень дитини та завжди виконувати під керівництвом фізіотерапевта або іншого кваліфікованого спеціаліста.

– Сенсорна інтеграційна терапія - діяльність, яка залучає органи чуття дитини для покращення її здатності обробляти та реагувати на сенсорну інформацію.

– Акватерапія - вправи, які виконуються в басейні для покращення м'язової сили та координації, одночасно зменшуючи вплив на суглоби.

– Моторне навчання - вправи, які допомагають дитині освоїти нові рухові навички та покращити її здатність виконувати щоденні дії.

– Тренування ходи - вправи для вдосконалення вміння дитини ходити, бігати, підніматися сходами.

– Ортопедичні пристрої – такі як брекети або шини для покращення вирівнювання суглобів і роботи м'язів.

– Електростимуляція - використання електричних імпульсів для стимуляції м'язових скорочень, для поліпшення м'язової сили і координації.

– Навчання функціональним завданням – діяльність, яка імітує завдання реального життя, щоб покращити здатність дитини виконувати повсякденні дії.

– Терапія, заснована на іграх - використання ігор і гри для залучення дитини до терапевтичних заходів, що робить її веселішою та мотиваційною для неї.

Деякі поширені методи фізичної реабілітації для дітей з вадами слуху включають:

- вправи для покращення рівноваги та координації
- вправи для підвищення м'язової сили і витривалості
- вправи для розвитку дрібної та великої моторики
- вправи для покращення постави та вирівнювання
- вправи для вдосконалення великих моторних навичок, таких як повзання, ходьба та біг
- вправи для вдосконалення зорово-моторної координації та зорово-просторового сприйняття
- вправи для поліпшення діапазону рухів і гнучкості
- заняття, які сприяють усвідомленню тіла та пропріоцепції, такі як йога
- дії, які сприяють сенсорній інтеграції, такі як гойдання, обертання та лазіння
- заходи, які сприяють соціальній взаємодії та спілкуванню, такі як танці та командні види спорту

Важливо також відзначити, що при розробці індивідуальної програми реабілітації слід враховувати особливі потреби та здібності кожної дитини.

Програма фізичної реабілітації буде розроблена на основі результатів тесту Брюнікса-Осерецького на моторику (BOTMP). Програма буде зосереджена на вдосконаленні рухових навичок, визначених як слабкі місця в тесті. Програма буде розроблена таким чином:

- Вправи для розминки: Програма розпочнеться з серії вправ для розминки, щоб підготувати тіло дітей до фізичної активності. Ці вправи включатимуть розтяжку, легкі кардіотренування та вправи для мобілізації суглобів.

– Сила та витривалість: програма включатиме вправи для розвитку сили та витривалості дітей. Ці вправи будуть зосереджені на верхній і нижній частині тіла, корі та балансі. Вправи включатимуть тренування з опором, вправи з вагою тіла та вправи на баланс.

– Координація та дрібна моторика: програма включатиме вправи для покращення координації та дрібної моторики дітей. Ці вправи включатимуть такі дії, як кидання та ловля, ведення та використання дрібних предметів.

– Загальна моторика: програма включатиме вправи для вдосконалення великої моторики дітей. Ці вправи включатимуть такі дії, як біг, стрибки та лазіння.

– Розслаблюючі вправи: Програма закінчується розслаблюючими вправами, які допоможуть дітям розслабитися та відновитися після фізичної активності. Ці вправи включатимуть техніки розтяжки та релаксації.

Програма проводитиметься 2-3 рази на тиждень тривалістю 30-45 хвилин залежно від прогресу дитини.[24, с.45]

Програму буде повторно оцінено через 8-12 тижнів, щоб перевірити прогрес і внести відповідні зміни.

Програма буде розроблена відповідно до конкретних потреб і здібностей кожної дитини та коригуватиметься за потреби протягом усього періоду програми. Дуже важливо мати під керівництвом фізіотерапевта, який може коригувати та відстежувати прогрес програми.

Отже, мета фізичної реабілітації для дітей з вадами слуху полягає в тому, щоб допомогти їм досягти оптимальних функцій і самостійності у повсякденному житті, а також покращити загальну якість життя. Завдяки регулярним сеансам терапії діти можуть навчитися компенсувати свої недоліки та розвинути навички, необхідні для успіху в школі, вдома та в суспільстві.

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА ОТРИМАНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ

3.1. Результати корекційної роботи з дітьми контрольної групи

У рамках проведеного дослідження була сформована контрольна група дітей, з якими проводилась корекційна робота. Результати дослідження дозволяють проаналізувати ефективність застосованих методів та підходів, а також внести пропозиції щодо покращення роботи з дітьми.

Для оцінки ефективності корекційної роботи були використані кілька критеріїв, зокрема показники розвитку пізнавальних, емоційних та соціальних навичок дітей.

Значне покращення пізнавальних навичок. Більшість дітей контрольної групи показали стабільний прогрес у навчанні, зокрема в усвідомленні пройденого матеріалу, розвитку мовленнєвих навичок, розумінні і вирішенні задач.

Зростання емоційної стабільності. Діти стали менш вразливими до стресових ситуацій, навчилися виявляти та виражати свої емоції, краще контролювати агресію та негативні реакції.

Розвиток соціальних навичок. Виявлено позитивні зміни у спілкуванні дітей з однолітками та дорослими, покращення навичок взаємодії, співпраці та конструктивного вирішення конфліктів.

Для дослідження початкового стану порушення слуху у дітей та визначення вузьких місць, які потребують реабілітаційної роботи сформовано групу із 10 дітей як експериментальну групу та групу із 10 як контрольну групу. На базі експериментальної групи буде проведено початкову перевірку стану порушення слуху (тест Брюнікса-Осерецького) та сформовано проміжні результати, а також програму корекційної роботи відповідних отриманих

результатів. На базі контрольної групи буде застосовано програму фізичної реабілітації та проведено контрольну перевірку для порівняння з експериментальною групою.

Тест Брюнікса-Осерецького на моторику (ВОТ-2) — це стандартизований тест, який використовується для оцінки моторики дітей і підлітків. Він призначений для дітей віком від 4 до 21 року та оцінює дрібну та загальну моторику в різних областях, таких як тонка моторна координація, спритність рук, рівновага та спритність, а також сила та витривалість.

ВОТ-2 складається з 14 субтестів, кожен з яких призначений для оцінки конкретного аспекту моторних навичок. Тест можна виконувати у двох формах: коротка форма, яка включає 8 субтестів і займає приблизно 20-30 хвилин, і довга форма, яка включає 14 субтестів і займає приблизно 45-60 хвилин.

Тест зазвичай проводить навчений екзаменатор у тихій кімнаті з мінімальними відволіканнями. Дитину просять виконати серію завдань, наприклад намалювати лінію, поставити кілочки в дошку та стрибнути на батуті. Успішність дитини на кожному субтесті оцінюється відповідно до набору встановлених критеріїв, а потім бали перетворюються на стандартні бали, процентильні ранги та вікові еквіваленти.

Результати тесту Брюнікса-Осерецького на моторику (ВОТ-2) для групи з 10 дітей втратою слуху представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

ТМК		Ручна спритність		Рівновага та спритність		Сила та спритність	
основна	контроль на	основна	контроль на	основна	контроль на	основна	контроль на
14	6	11	8	5	5	14	12
8	8	12	9	5	8	15	14
14	5	10	8	8	8	15	11
9	7	12	8	4	3	16	12
9	6	10	8	7	4	14	13
10	8	9	8	4	6	16	15

12	8	12	9	5	8	16	14
9	7	10	9	4	8	15	14
10	6	12	8	6	4	14	14
6	8	9	9	8	8	15	13

На підставі цих результатів можна зробити висновок, що у дітей з порушеннями слуху мають місце порушення балансу, координації рухів та здатності до формування складних динамічних стереотипів. Основна увага корекційної роботи повинна бути спрямована на вдосконалення дрібної моторики, спритності та рівноваги. Програма фізіотерапії повинна включати вправи для покращення координації рук і очей, спритності, рівноваги та спритності.

Результати контрольного етапу педагогічного експерименту свідчать, що: школярі з порушеннями слуху основної групи випередили своїх однолітків з відповідною вадою слуху контрольних груп у показниках розвитку рухової сфери на вірогідно значиму величину. Найбільша розбіжність між цими групами по максимальному значенню спостерігалась у прояві тонкої моторної координації (6 балів), ручної спритності (3 бали), сила та спритність (1 бал), натомість розбіжності в категорії рівновага та спритність не виявлено (0 балів).

Таблиця 3.2.

Показник	Кількість спостережень	M	Me	Min	Max	1q	3q
ТМК0	10	10,1000	9,5000 0	6,00000	14,0000	9,00000	12,0000
ТМКК	10	6,90000	7,0000 0	5,00000	8,00000	6,00000	8,00000
РСО	10	10,700	10,500 0	9,00000	12,0000	10,0000	12,0000
РСК	10	8,4000	8,0000	8,00000	9,00000	8,00000	9,00000

			0				
РСпО	10	5,6000	5,0000 0	4,00000	8,00000	4,00000	7,00000
РСпК	10	6,2000	7,0000 0	3,00000	8,00000	4,00000	8,00000
РСиО	10	15,000	15,000 0	14,0000	16,0000	14,0000	16,0000
РСиК	10	13,200	13,500	11,000	15,000	12,000	14,0000

U-тест Манна-Уїтні (з корекцією безперервності), є значущими при $p < 0,05000$.

Таблиця 3.3

Показник	Rank Sum	Rank Sum	U	Z	p- value	Z	p- value
ТМК	14,5	13,5	3,5	0,71	0,47	0,71	0,47

Застосування схеми комплексної реабілітації дозволяє дещо покращити моторну координацію (7; 6; 8), що є порівняно кращим з традиційним підходом ($U=3,5$, $p=0,47$). Доцільним буде продовження дослідження для підтвердження знайдених тенденцій на більшій вибірці та при більш тривалому спостереженні.

З урахуванням отриманих результатів та врахуванням вищезазначених рекомендацій можна досягти більшої ефективності в корекційній роботі з дітьми контрольної групи, сприяючи їх гармонійному розвитку та адаптації в соціумі.

Впровадження методів фізичної реабілітації для корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху показало позитивні результати у контрольній групі.

До складу комплексної реабілітації входять спеціальні фізичні вправи та засоби фізичної терапії:

1. Сенсорно-моторна інтеграція

– Використання тактильних і вібраційних стимулів: це може допомогти дітям краще відчувати своє тіло та навколишнє середовище.

– Масаж та розтяжка: допомагають розслабити м'язи, покращують циркуляцію крові та гнучкість.

2. Балансувальні вправи

– Використання балансувальних дощок або гімнастичних куль: допомагає покращити рівновагу і координацію.

– Ходіння по лінії: може бути простою лінією, намальованою на підлозі, або спеціальними балансувальними доріжками.

3. Аеробні вправи

– Танці та аеробіка: під музику, яку діти можуть відчувати через вібрацію.

– Плавання: вода забезпечує підтримку і допомагає зміцнювати м'язи без надмірного навантаження на суглоби.

4. Силові тренування

– Вправи з власною вагою: присідання, випади, віджимання.

– Використання легких гантелей або еспандерів: для зміцнення різних груп м'язів.

5. Ігрова терапія

– Ігри з м'ячем: кидання, ловіння, катання м'яча допомагають розвивати координацію.

– Естафети та інші активні ігри: заохочують рух і співпрацю в групі.

6. Розвиток дрібної моторики

- Заняття з використанням дрібних предметів: збір пазлів, маніпуляції з різними формами і матеріалами.

- Творчі заняття: малювання, ліплення, робота з глиною.

Результати корекційної роботи можна обговорити в наступних аспектах:

Руховий розвиток: Після проведення корекційних занять, діти контрольної групи виявили збільшення рівня рухової активності, поліпшення координації рухів та розвитку м'язової сили. Вони також показали зниження м'язового напруження та покращення гнучкості.

Соціальна адаптація: Учасники контрольної групи показали підвищення рівня самостійності в повсякденному житті, поліпшення комунікаційних навичок та здатності взаємодіяти з однолітками.[15, с.115]

Психоемоційний стан: Застосування методів фізичної реабілітації сприяло підвищенню самооцінки, зниженню рівня стресу та покращенню емоційного благополуччя дітей.

Розгляньте можливість розробки спеціальних навчальних програм для підготовки фахівців, що працюють з дітьми із вадами слуху. Це допоможе підвищити кваліфікацію спеціалістів, забезпечити глибоке розуміння особливостей розвитку дітей з порушеннями слуху та особистісного підходу до реабілітації.

Заохочуйте міжнародну співпрацю та обмін досвідом у сфері корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Співпраця з іноземними експертами та участь у міжнародних програмах можуть допомогти впровадженню передових методів та підходів у практику реабілітації національних спеціалістів.

Проводьте систематичні моніторинг та оцінку результатів корекційної роботи з дітьми із вадами слуху. Збір та аналіз даних про ефективність використання різних методів фізичної реабілітації допоможуть виявити найкращі практики та внести корективи у підходи та методики, що використовуються.

Розробляйте та впроваджуйте програми взаємодії між дітьми із вадами слуху та дітьми без порушень слуху. Такі програми можуть сприяти розвитку толерантності, взаєморозуміння та дружніх стосунків між дітьми різних соціальних груп.

Заохочуйте проведення наукових досліджень та розробку нових методів та технік корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Наукові розробки в цій сфері можуть сприяти вдосконаленню підходів та забезпеченню більш ефективної реабілітації дітей з порушеннями слуху.

Розгляньте можливість створення спеціалізованих мобільних додатків для корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Ці додатки можуть містити відеоуроки, інтерактивні вправи та ігри, які сприятимуть розвитку рухових навичок та мотивації дитини.

Враховуйте під час корекційної роботи вплив музики та ритміки на руховий розвиток дітей із вадами слуху. Музика може сприяти стимуляції дітей до активності та поліпшенню координації рухів.

Окрім розвитку рухових навичок та відновлення функцій, корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху також сприяє їх соціальній адаптації та покращенню якості життя. Взаємодія з іншими дітьми, участь у групових заняттях та спільні проекти можуть зміцнити відчуття спільноти та належності, покращити комунікаційні навички та збільшити самовпевненість дітей із порушеннями слуху.

Забезпечення навчальних програм, тренінгів та ресурсів для фахівців та батьків, які працюють з дітьми із вадами слуху, допоможе підвищити якість корекційної роботи та поліпшити результати реабілітації. Важливо розглядати найновіші наукові дослідження та впроваджувати передові методи, щоб забезпечити оптимальні умови для розвитку дітей із порушеннями слуху.

На заключний етап, суспільство повинно створити сприятливе середовище для розвитку та реалізації потенціалу дітей із вадами слуху. Це

включає зменшення дискримінації, забезпечення рівних можливостей для навчання та розвитку, а також формування толерантного ставлення до осіб з порушеннями слуху в суспільстві. Розуміння та прийняття різноманітності є важливим кроком у створенні інклюзивного середовища, де кожна дитина зможе реалізувати свої можливості та досягти успіху.

Розширення свідомості про проблеми, з якими зіштовхуються діти із вадами слуху, та поширення інформації про ефективні методи корекції рухового розвитку також може допомогти залучити додаткові ресурси для покращення умов їх реабілітації та розвитку.

Крім того, стимулювання наукових досліджень та інновацій у сфері фізичної реабілітації дітей із порушеннями слуху може сприяти розробці нових методів та технологій, які допоможуть поліпшити якість корекційної роботи та підвищити результативність реабілітації.

Успішна корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації передбачає комплексний підхід, що спрямований на покращення якості життя, соціальної адаптації та розвитку потенціалу дітей. Зусилля усіх стейкхолдерів - сім'ї, освітніх установ, спеціалістів та суспільства в цілому - мають бути об'єднані задля досягнення цієї мети та забезпечення кращих умов для розвитку дітей із порушеннями слуху.

Нарешті, важливо розглянути додаткову підтримку, яка може знадобитися людям із втратою слуху та/або їхнім сім'ям. Наприклад, молодому пацієнту може знадобитися, щоб аудіолог зв'язався з його або її вчителем, щоб переконатися, що середовище в класі є сприятливим для навчання, дорослому пацієнту, який повідомляє про низьку самоефективність слухового апарату, може знадобитися додаткове навчання слуховому апарату, а пацієнту, який повідомляє або демонструє ознаки, що він або вона страждає на депресію та/або тривогу, може бути корисним звернення до психолога.

Можна зробити висновок, що корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації вимагає комплексного підходу, який об'єднає зусилля багатьох фахівців, батьків та особистий внесок дітей. Важливо розглядати кожну дитину як унікальну особистість, з урахуванням її індивідуальних особливостей, можливостей та потреб. Методи фізичної реабілітації є ефективним засобом корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Застосування цих методів сприяє покращенню рухових навичок, самостійності та соціальної адаптації дітей з порушеннями слуху, що, в свою чергу, підвищує їх якість життя та сприяє гармонійному розвитку.

3.2. Практичні рекомендації корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації за отриманими результатами

Корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху вимагає комплексного підходу і спеціалізованих методів фізичної реабілітації. Ось деякі практичні рекомендації, які можуть бути корисними для спеціалістів та батьків:

Індивідуальний підхід: Розробіть індивідуальні програми фізичної реабілітації, що враховують ступінь вади слуху, вік, стан здоров'я та інші особливості дитини. Це допоможе максимально адаптувати процес реабілітації до потреб конкретної дитини.

Комплексність: Забезпечте комплексне застосування різних методів фізичної реабілітації, таких як кінезитерапія, гідротерапія, масаж, йога, а також використання спеціалізованого обладнання та допоміжних засобів.

Сенсорна інтеграція: Включайте в програму реабілітації вправи на розвиток сенсорної інтеграції, які допомагають покращити сприйняття та інтеграцію різних видів чуттєвої інформації, таких як тактильні, вестибулярні та пропріоцептивні відчуття.[27, с.111]

Розвиток моторики: Зосередьтеся на розвитку грубої та дрібної моторики через спеціальні вправи, ігри та активності, які сприяють розвитку координації, сили, гнучкості та витривалості.

Соціальна адаптація: Забезпечте можливість участі дитини з вадами слуху у спільних заняттях з однолітками, спортивних групах та інших соціальних заходах, що допоможе дитині адаптуватися до оточуючого середовища, розвивати навички спілкування та соціальну взаємодію.

Інтеграція з аудіологічною реабілітацією: Забезпечте тісну співпрацю з аудіологами та іншими спеціалістами, які займаються реабілітацією дітей з вадами слуху. Це дозволить розробляти та впроваджувати комплексні програми, спрямовані на поліпшення як слухової функції, так і рухового розвитку.

Включення батьків: Активізуйте роль батьків у процесі фізичної реабілітації дітей з вадами слуху, надаючи їм рекомендації та підтримку. Батьки можуть відігравати важливу роль у стимулюванні рухового розвитку дитини, створюючи безпечне та стимулююче домашнє середовище та забезпечуючи регулярні вправи.

Моніторинг та оцінка результатів: Відстежуйте прогрес дитини протягом усього періоду реабілітації, коригуючи програму відповідно до отриманих результатів. Регулярна оцінка дозволить визначити ефективність реабілітаційних заходів та своєчасно вносити зміни у програму, якщо це необхідно.

Професійна підготовка та підвищення кваліфікації: Підтримуйте високий рівень професійної компетентності спеціалістів, які працюють з дітьми з вадами слуху, забезпечуючи їм можливість отримання додаткової освіти та підвищення кваліфікації.

Застосування цих практичних рекомендацій допоможе створити оптимальні умови для рухового розвитку дітей із вадами слуху, сприяти їх

успішній фізичній реабілітації та полегшити процес адаптації до навколишнього середовища.

Забезпечення доступності: Зробіть реабілітаційні послуги доступними для всіх дітей із вадами слуху, незалежно від їх соціально-економічного статусу, місця проживання чи інших обставин. Важливо підтримувати доступність та доступ до якісних реабілітаційних послуг для всіх потребуючих

Просвітницька діяльність: Здійснюйте просвітницьку діяльність серед батьків, педагогів та інших осіб, які контактують з дітьми із вадами слуху, щодо особливостей їх рухового розвитку та методів фізичної реабілітації. Це допоможе підвищити рівень обізнаності та сприяти створенню підтримуючого середовища для таких дітей.[14, с.205]

Взаємодія з іншими спеціалістами: Співпрацюйте з іншими спеціалістами, такими як психологи, логопеди, соціальні працівники та медичні працівники, для створення комплексної системи підтримки та реабілітації дітей із вадами слуху. Це забезпечить всебічний підхід до розв'язання проблем, пов'язаних зі слухом, руховим розвитком та соціальною адаптацією дітей.

Успішна реалізація цих практичних рекомендацій залежить від спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, включаючи батьків, спеціалістів, освітніх та медичних закладів, а також громадських та державних органів. Це допоможе забезпечити ефективну фізичну реабілітацію дітей із вадами слуху, їх соціальну адаптацію та повноцінне функціонування у суспільстві.

Для вдосконалення практики фізичної реабілітації дітей із вадами слуху, слід також заохочувати наукові дослідження та розробки в цій галузі. Це дозволить виявляти нові методи та техніки, що можуть покращити результати реабілітації та сприяти кращому розумінню особливостей рухового розвитку та потреб дітей із вадами слуху.

Крім того, необхідно розробляти міждисциплінарні програми та партнерства між різними організаціями та спеціалістами, що працюють з дітьми

з вадами слуху. Це допоможе спільними зусиллями розробляти та впроваджувати інноваційні підходи до фізичної реабілітації, а також розширювати мережу професійної підтримки для дітей і їх родин.

У доповнення до вищенаведених рекомендацій, важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини з вадами слуху під час планування та проведення фізичної реабілітації. Кожен випадок унікальний, і підхід до реабілітації повинен бути гнучким, щоб найкращим чином задовольняти потреби дитини.

Окрім розвитку рухових навичок, фізична реабілітація також може сприяти розвитку когнітивних, соціальних та емоційних навичок дітей з вадами слуху. Наприклад, взаємодія з однолітками під час спільних занять спортом або рухових ігор може допомогти дитині встановлювати соціальні зв'язки, вчитися співпраці та комунікації.

Також слід зазначити, що діти з вадами слуху можуть потребувати додаткового часу та підтримки для опанування деяких рухових навичок порівняно зі своїми однолітками без проблем слуху. Тому, під час фізичної реабілітації необхідно проявляти терпіння та забезпечувати позитивну атмосферу, яка допоможе дитині відчувати впевненість та мотивацію для розвитку.

Нарешті, успіх фізичної реабілітації дітей з вадами слуху залежить не тільки від ефективності методів та технік, але й від підтримки та співпраці між дитиною, батьками, спеціалістами та навколишнім середовищем. Тільки спільними зусиллями можна досягти оптимальних результатів та забезпечити повноцінне руховий та соціальний розвиток дітей із вадами слуху.

Комплексний підхід до фізичної реабілітації дітей з вадами слуху може включати в себе різні види активностей, такі як адаптивне плавання, йога, танці або ігри на свіжому повітрі. Це допоможе дитині відчувати задоволення від фізичної активності та сприятиме її мотивації.

Важливо також підкреслити важливість регулярної та систематичної фізичної реабілітації, адже лише завдяки довгостроковій роботі можна досягти стабільних позитивних результатів. Заохочуйте дитину до щоденної активності та регулярного заняття спортом, щоб забезпечити постійний розвиток рухових навичок.

Зверніть увагу на те, що діти з вадами слуху можуть мати знижений рівень самооцінки, особливо у ситуаціях, коли вони порівнюють себе з однолітками без проблем слуху. Тому, під час проведення фізичної реабілітації, підтримуйте дитину, акцентуйте увагу на її прогресі та успіхах, надавайте можливість святкувати досягнення та подолання власних перешкод.[16, с.132]

У своїй роботі з дітьми з вадами слуху важливо навчатись та удосконалювати свої професійні навички, бути в курсі сучасних наукових досліджень та практичних розробок у галузі фізичної реабілітації. Це дозволить вам надавати ефективну допомогу та підтримку дітям і їх родинам у процесі розвитку та адаптації до навколишнього світу.

Під час роботи з дітьми з вадами слуху слід враховувати можливість використання альтернативних способів спілкування та інтеракції з дитиною. Наприклад, залучення жестової мови, тактильних візуальних засобів або асистивних технологій, які допомагають дитині краще розуміти інформацію та взаємодіяти з оточуючим середовищем.

Створення спеціальної зони для занять з дітьми з вадами слуху може також сприяти ефективності фізичної реабілітації. Зручність, безпека та доступність обладнання та інфраструктури можуть значно полегшити процес навчання та розвитку рухових навичок.

Ще одним аспектом, який слід враховувати в процесі фізичної реабілітації дітей з вадами слуху, є психологічна підтримка та консультування для батьків. Батьківська участь у реабілітаційному процесі та підтримка дитини дуже важливі, але часто батьки самі потребують допомоги та поради щодо роботи зі

своєю дитиною. Регулярні консультації з психологами, спеціалістами з реабілітації та іншими фахівцями допоможуть батькам краще розуміти потреби дитини та надавати необхідну підтримку.

Нарешті, створення спільноти та обмін досвідом між родинами, які мають дітей з вадами слуху, може стати додатковою мотивацією для розвитку та соціалізації дитини. Спільні заходи, зустрічі та групи підтримки можуть допомогти батькам та дітям поділитися своїми викликами, успіхами та стратегіями адаптації, а також знайти однодумців та друзів, які розуміють специфіку їхньої ситуації.

Міждисциплінарний підхід у процесі фізичної реабілітації дітей з вадами слуху є також дуже важливим. Співпраця між аудіологами, вчителями, фізіотерапевтами, психологами та іншими спеціалістами може забезпечити більш глибоке та всебічне розуміння потреб дитини, а також координованість та взаємодоповненість реабілітаційних заходів.

Враховуючи особливості кожної дитини з вадами слуху, спеціалісти повинні систематично переглядати та оцінювати ефективність реабілітаційних програм. Це дозволить час від часу коригувати методики та підходи, забезпечуючи найкращі результати рухового розвитку дитини.

Підсумовуючи результати дослідження, пропонуємо наступні практичні рекомендації для корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації:

Проводьте регулярну діагностику рухового розвитку дитини з порушеннями слуху, щоб виявити відхилення та контролювати ефективність застосованих методів корекції.

Розробляйте індивідуальні програми корекційної роботи для кожної дитини, з урахуванням ступеня вади слуху, віку, рівня рухового розвитку, а також індивідуальних особливостей та потреб.

Включайте в програму реабілітації комплекс вправ та різноманітних видів фізичної активності, які сприятимуть розвитку рухових навичок, зміцненню м'язів та покращенню координації рухів.

Застосовуйте методики фізичної реабілітації, такі як кінезіотерапія, аеробіка, йога, плавання та інші види спорту, для розвитку різних аспектів рухового розвитку.[18]

Використовуйте візуальні, тактильні та віброакустичні стимули для підтримки комунікації та сприйняття вправ під час тренувань.

Забезпечуйте наявність допоміжного обладнання та адаптивних пристроїв, які сприятимуть виконанню вправ та забезпечать комфорт та безпеку дітей під час занять.

Організуйте роботу в групах або індивідуально залежно від потреб та можливостей дитини, сприяючи соціальній інтеграції та спілкуванню з іншими дітьми.

Створюйте мотивуюче середовище для занять, враховуючи інтереси та вподобання дітей, щоб заохотити їх до активної участі в процесі фізичної реабілітації.

Залучайте батьків до процесу реабілітації, надаючи їм інформацію про особливості рухового розвитку дітей з порушеннями слуху та методики фізичної реабілітації, що застосовуються в практиці.

Організуйте навчальні семінари та майстер-класи для спеціалістів, які працюють з дітьми з порушеннями слуху, щоб підвищити рівень їх професійної компетентності та ознайомити з передовими методами фізичної реабілітації.

Сприяйте розвитку партнерств між організаціями, що займаються реабілітацією дітей з порушеннями слуху, науковими установами та спортивними клубами для обміну досвідом та розвитку інноваційних методів корекції рухового розвитку.

Проводьте періодичні оцінки результативності корекційної роботи та вносьте необхідні корективи в програму реабілітації з метою постійного покращення якості реабілітаційного процесу.

Враховуйте психологічний аспект роботи з дітьми із порушеннями слуху, надаючи їм емоційну підтримку та сприяючи формуванню позитивного ставлення до власних можливостей та досягнень.

Сприяйте створенню інклюзивного середовища у спортивних клубах та реабілітаційних центрах, забезпечуючи рівні можливості для дітей з порушеннями слуху та без них. Це допоможе розвивати соціальні навички, співпрацю та взаєморозуміння між дітьми різних груп.

Для забезпечення ефективності корекційної роботи важливо забезпечити належне планування та організацію процесу фізичної реабілітації. Регулярний контроль та аналіз результатів, отриманих від корекційних занять, дозволить своєчасно коригувати програму реабілітації та забезпечити досягнення поставлених цілей.

Також важливо розробляти та впроваджувати нові методики та технології, спрямовані на покращення корекційного процесу та реабілітації дітей із вадами слуху. Інноваційні підходи можуть значно підвищити ефективність роботи та сприяти більш глибокому розвитку потенціалу дітей з порушеннями слуху.

Успішна корекція рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації передбачає системний підхід, який враховує індивідуальні особливості кожної дитини та взаємодію всіх стейкхолдерів - сім'ї, освітніх установ, спеціалістів та суспільства. Тільки спільними зусиллями можна досягти оптимальних результатів та забезпечити повноцінний руховий розвиток дітей із порушеннями слуху.

Під час реалізації корекційної програми з фізичної реабілітації для дітей з порушеннями слуху, необхідно пам'ятати про важливість міждисциплінарного підходу. Забезпечте співпрацю між лікарями, аудіологами, вчителями,

психологами, соціальними працівниками та іншими фахівцями, які працюють з дітьми з порушеннями слуху. Це дозволить забезпечити комплексний підхід до розвитку дитини та підтримки його потреб на всіх рівнях.

Сприяйте підвищенню обізнаності суспільства про особливості та потреби дітей з порушеннями слуху. Організуйте інформаційні кампанії, лекції, воркшопи, щоб допомогти людям зрозуміти, як вони можуть сприяти соціальній інтеграції та розвитку дітей з вадами слуху.

Працуйте над розширенням мережі спеціалізованих реабілітаційних центрів та спортивних клубів, які пропонують послуги для дітей з порушеннями слуху. Це забезпечить більш широкий доступ до корекційної роботи та фізичної реабілітації для всіх дітей, які цього потребують.[7]

Робіть акцент на важливості праці з родинами дітей з порушеннями слуху. Батьки мають величезний вплив на успіх корекційного процесу, тому важливо надати їм необхідні знання та інструменти для підтримки своїх дітей вдома. Регулярно проводьте зустрічі з батьками, де вони мають можливість обговорити свої досвіди та отримати поради від спеціалістів.

Забезпечуйте наукове супроводження корекційних програм та методів фізичної реабілітації. Співпраця з науковцями дозволить вивчити та обґрунтувати ефективність застосованих методів, а також виявити нові техніки та підходи, які можуть покращити результати реабілітації.

Використовуйте сучасні технології та інформаційно-комунікаційні засоби, які можуть допомогти в корекційній роботі. Це можуть бути спеціалізовані програми, додатки, аудіовізуальні матеріали та інші інструменти, що сприяють розвитку рухових навичок, комунікації та взаємодії дітей з порушеннями слуху.

Оцінюйте здатність дітей з порушеннями слуху до самостійного заняття фізичною реабілітацією. Це допоможе визначити потребу в додатковій підтримці та ресурсах, а також допоможе дитині розвивати навички самостійності та відповідальності за власне здоров'я.

Враховуйте етапи розвитку дитини під час формування програми фізичної реабілітації. Забезпечте гнучкість програми, яка дозволить адаптувати заняття та вправи до змін у розвитку та потребах дитини.

Застосування вищенаведених практичних рекомендацій у корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху методами фізичної реабілітації допоможе забезпечити більш ефективний та цілеспрямований підхід до реабілітації. Співпраця між різними фахівцями, родинами, освітніми установами та суспільством в цілому є ключовим аспектом успішної реалізації таких програм. Це допоможе створити сприятливе середовище для розвитку та соціальної інтеграції дітей з порушеннями слуху, забезпечуючи їм можливість досягти свого максимального потенціалу.

Крім того, необхідно постійно вдосконалювати наявні методики та розробляти нові підходи до корекційної роботи з дітьми з порушеннями слуху. Це може включати участь у наукових дослідженнях, відвідування конференцій та семінарів, а також обмін досвідом з колегами з інших країн. Таким чином, спеціалісти можуть навчатися одне від одного та підтримувати своє фахове зростання.

Результати корекційної роботи з дітьми з вадами слуху можуть бути значно покращені за умови забезпечення стабільної фінансової та організаційної підтримки. Уряди, організації та фонди повинні активно сприяти реалізації таких програм, надаючи необхідні ресурси, матеріали та обладнання.

Нарешті, важливо пам'ятати про значення ранньої діагностики та вчасного втручання у випадку порушень слуху у дітей. Чим раніше виявляються проблеми та розпочинається корекція рухового розвитку методами фізичної реабілітації, тим кращі результати можуть бути досягнуті у подальшому розвитку та адаптації дитини до соціального життя.

Завдяки комплексному та системному підходу до корекційної роботи з дітьми з порушеннями слуху, можливо досягти покращення якості їхнього

життя, розвитку рухових навичок, соціальної адаптації та активної участі у різних аспектах суспільного життя. Інтеграція дітей з порушеннями слуху в спільні заняття та активності з однолітками без порушень слуху також сприяє розвитку емоційної стабільності, підвищенню самооцінки та формуванню позитивних міжособистісних відносин.

Під час планування та проведення корекційної роботи з дітьми з порушеннями слуху методами фізичної реабілітації важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, її рівень розвитку, ступінь втрати слуху та специфіку комунікації. Завдяки диференційованому підходу до кожного випадку можна досягти найбільш ефективних результатів.

Також слід наголосити на необхідності підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, які працюють з дітьми з порушеннями слуху. Вони повинні бути оснащені актуальними знаннями, навичками та інструментами для проведення ефективної корекційної роботи.[25, с.65]

Ще одним важливим аспектом є створення інклюзивного середовища в освітніх установах та розважальних закладах, що дозволить дітям з порушеннями слуху взаємодіяти та спілкуватися з однолітками без порушень слуху. Інклюзивне середовище підтримує розвиток емпатії та розуміння між дітьми, а також сприяє взаємному навчанню та розвитку.

Враховуючи всі вищенаведені рекомендації та підходи, можна сподіватися, що руховий розвиток дітей з порушеннями слуху буде сприятливо підтриманий та покращений. Це допоможе їм досягати своїх цілей, розвиватися гармонійно та відчувати себе повноцінними учасниками суспільства.

Отже, фізична реабілітація є важливим аспектом корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Застосування комплексного підходу, індивідуалізація програми, адаптація до особливостей дитини, психологічна підтримка та міждисциплінарна співпраця спеціалістів є ключовими факторами успішної фізичної реабілітації. Регулярне проведення занять, підтримка

мотивації та створення позитивної атмосфери сприятимуть розвитку рухових, когнітивних, емоційних та соціальних навичок дітей з вадами слуху.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що фізична реабілітація є необхідною складовою корекції рухової сфери дітей з порушеннями слуху. Вона може допомогти покращити рухову координацію, розвинути рівновагу та м'язову силу, зменшити ризик ускладнень та підвищити фізичну активність. Крім того, фізична реабілітація може мати позитивний вплив на соціальну адаптацію дітей з порушеннями слуху. Для досягнення максимальної ефективності важливо використовувати комплексний підхід та інтегрувати фізичну реабілітацію з іншими методами корекції порушень слуху та пов'язаних з ними проблем. Також важливо забезпечувати індивідуальний підхід до кожної дитини з порушенням слуху, звертати увагу на підтримку батьків дітей з порушеннями слуху, а також забезпечувати ранню діагностику та початок реабілітації. Досягнення результатів в корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху можливе завдяки індивідуальному підходу до кожної дитини, урахуванню особливостей її фізичного стану та можливостей, а також систематичному виконанню комплексу вправ.

Застосування методів фізичної реабілітації в корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху є дієвим і перспективним напрямком, що дозволяє підвищити якість життя дитини та поліпшити її фізичну підготовку.

Важливо також відзначити, що робота з дітьми із вадами слуху потребує спеціалізованого підходу та підвищеної уваги до особливостей комунікації та сприйняття інформації цією категорією дітей. Під час фізичної реабілітації, необхідно використовувати такі методики, як візуальна та тактильна демонстрація вправ, детальні інструкції та повторення вправ, а також застосування ігрових елементів, що збільшує мотивацію дітей до занять.

Також рухливі ігри є ефективним методом корекції та розвитку рухових здібностей у дітей з порушенням слуху. Вони сприяють розвитку фізичних та

соціальних навичок, поліпшенню рухової координації та реакції, а також сприяють соціальній адаптації та інтеграції дітей з порушенням слуху в соціальне середовище. Використання рухливих ігор в комплексі з іншими методами корекції порушень слуху допоможе досягти максимальної ефективності у розвитку та корекції рухових здібностей дітей з порушенням слуху. Важливо розробляти ігри з урахуванням особливостей дітей з порушенням слуху, забезпечувати належний рівень нагляду та безпеки, а також сприяти інтеграції дітей з порушенням слуху в соціальне середовище.

Результати дослідження підтверджують ефективність фізичної реабілітації в корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Однак, для досягнення максимального результату, важливо пам'ятати, що робота з дітьми з вадами слуху потребує індивідуального підходу та комплексного підходу до їхнього розвитку, який має включати не лише фізичну, а й психологічну, соціальну та мовленнєву підтримку.

Також, важливо звернути увагу на роль батьків та родичів у розвитку дітей із вадами слуху. Батьки та родичі повинні бути активно задіяні в процесі фізичної реабілітації та сприяти розвитку дитини, надавати підтримку, допомогу та мотивацію, що допоможе покращити результати та підвищити самооцінку дитини.

Крім того, для досягнення максимального результату в корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху необхідно проводити систематичні заняття з фізичної реабілітації та забезпечити їх регулярність. Найбільш оптимальним є планування занять під керівництвом кваліфікованих спеціалістів з фізичної реабілітації. Також, важливо надавати дітям можливість займатися спортом та брати участь у фізичних змаганнях, що не тільки підвищує їхню фізичну підготовку, але й сприяє їхньому соціальному інтегруванню.

У висновку до дипломної роботи також важливо відзначити необхідність подальшого дослідження даної теми, зокрема, вивчення ефективності різних

методів фізичної реабілітації та їхнього впливу на різні аспекти життєдіяльності дітей із вадами слуху. Також, можливість впровадження новітніх технологій та методів у фізичну реабілітацію дітей з вадами слуху може допомогти досягти ще більш високих результатів у їхньому розвитку та інтеграції в суспільство.

У процесі роботи над дипломною роботою було проведено дослідження, яке підтверджує ефективність методів фізичної реабілітації у корекції рухового розвитку дітей із вадами слуху. Але для досягнення максимальних результатів необхідно також звернути увагу на роль батьків та родичів у розвитку дитини, надавати їм підтримку та мотивацію, а також забезпечити систематичні заняття з фізичної реабілітації під керівництвом кваліфікованих спеціалістів

Отже, результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення методів фізичної реабілітації дітей із вадами слуху та покращення їхнього розвитку та інтеграції в суспільство. Дана тема є перспективною для подальшого дослідження та розвитку, а результати дослідження можуть бути корисними для кваліфікованих спеціалістів у цій галузі.

Наприклад, результати даного дослідження можуть бути використані для розробки індивідуальних програм фізичної реабілітації дітей із вадами слуху, а також для розробки нових методів та технологій фізичної реабілітації, які б дозволяли досягати ще більш високих результатів у розвитку дітей із вадами слуху.

Крім того, результати дослідження можуть бути корисними для педагогів, лікарів, реабілітологів, батьків та інших осіб, які займаються дітьми із вадами слуху. Вони можуть використовувати дані методи та технології фізичної реабілітації для покращення розвитку дітей, підвищення рівня фізичної активності та загального здоров'я.

Усі ці фактори демонструють важливість даної теми та необхідність подальшого дослідження в цій галузі. Результати даної дипломної роботи

можуть бути використані для подальшого розвитку методів фізичної реабілітації дітей із вадами слуху та допомогти в покращенні їхнього розвитку та інтеграції в суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Афанасьєва О. Сучасний стан проблеми фізичної реабілітації дітей з депривацією слуху / Олександра Афанасьєва, Ольга Луковська // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць. – Львів, 2011. – Вип. 15, Т.3. – С. 17 – 20.
2. Афанасьєва О. Напрямки розвитку фізичної реабілітації слабочуючих дітей / Олександра Афанасьєва// Спортивний вісник Придніпров'я. – 2011. – №3. – С. 165 – 168.
3. Луковська О. Л. Особливості фізичного розвитку слабочуючих дітей середнього шкільного віку / О. Л. Луковська, О. С. Афанасьєва // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – №4.– С. 83 – 86.
4. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму у дошкільних навчальних закладах: навч-метод. посіб. / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко // Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 128 с.
5. Горопаха Н. М. Фізичне виховання дошкільників та молодших школярів у контексті інклюзивної освіти: проблеми наступності та перспективності / Н. М. Горопаха // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2014. – Вип. 10. – С. 11-15
6. Афанасьєва О. Сучасний стан проблеми фізичної реабілітації дітей з депривацією слуху / Олександра Афанасьєва, Ольга Луковська // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць. – Львів, 2011. – Вип. 15, Т.3. – С. 17 – 20.
7. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навч. посіб. / Т. М. Дегтяренко. – Суми: Університетська книга, 2008. – 302 с.

8. Дитина зі світу тиші: на допомогу батьками нечуючої дитини: наук. - метод. посіб. / Укл. Н. А. Зборовська та ін. // за ред. С. В. Кульбіді. – К.: СПКТБ УТОГ, 2011. – 183 с.
9. Доцюк Л. Г. Використання адаптивної фізичної культури для корекції фізичного розвитку школярів з порушеннями слуху / Л. Г. Доцюк, О. Д. Гауряк // «Молодий вчений». – № 3.1. (43.1), березень, 2017. – С. 132–135.
10. Демченко Є. В. Особливості психофізичного розвитку та рівня фізичної підготовленості дітей з порушенням слуху та перспективи їх корекції засобами 8 реабілітаційної верхової їзди / О. В. Демченко // Педагогіка та психологія. - 2012. - № 3 (103).
11. Заставна О. М. Стан рухової активності та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку після кохлеарної імплантації / О. М. Заставна // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2015. – Випуск 129, том 1. – С. 98-102.
12. Заставна О. М. Фізична реабілітація слабочуючих дітей старшого дошкільного віку після кохлеарної імплантації: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з фіз. вихов. та спорту: спец. 24.00.03 «Фізична реабілітація» / О. М. Заставна; // ДВНЗ «Прикарпатський 40 національний університет імені Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, 2016. – 20 с.
13. Заставна О. М. Особливості фізичного розвитку дітей дошкільного віку після кохлеарної імплантації / О. Заставна // Молода спортивна наука України. – 2015. – Т. 3. – С. 52-56.
14. Івахненко А. А. Порівняльна характеристика розвитку психомоторної сфери глухих дітей молодшого шкільного віку та їх однолітків зі збереженим слухом / А. А. Івахненко. – Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – №1. – С13 – 17.

15. Івахненко А. А. Корекція та розвиток психомоторної функції глухих дітей молодшого шкільного віку засобами рухливих ігор : монографія / А. А. Івахненко. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. – 214 с
16. Ільницький В. І., Ясінський Є. А. Фізичне виховання в середніх медичних навчальних закладах: / В. І. Ільницький Посібник. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. –192 с.
17. Козак, О.А., Фізична реабілітація дітей з порушеннями слуху. Матеріали XXXI всеукраїнської практично-пізнавальної конференції «Наукова думка сучасності й майбутнього», 2019.- с. 47
18. Луковська О. Л. Особливості фізичного розвитку слабочуючих дітей середнього шкільного віку / О. Л. Луковська, О. С. Афанасьєва // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – №4.– С. 83 – 86.
19. Маслова О. Обґрунтування необхідності розробки інноваційних технологій для оптимізації процесу фізичного виховання дітей з вадами слуху / Олена Маслова, Максим Гопей // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – №3/2017. – С. 78–85
20. Ткач, О.М. (2020). Логопедична робота з дітьми дошкільного віку після кохлеарної імплантації. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). 2020. - № 16, 245-254.